

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ TEKLİFİNİN KARŞILAŞTIRMALI AÇIKLAMALI METNİ

TBB BAŞKANI AV. PROF. DR. METİN FEYZİOĞLU'NUN SUNUŞ YAZISININ TAMAMI

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİNDEN

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA ÜYELERİNE MEKTUP

Sayın Meslektaşım;

TBMM’de görüşülmeye başlanmış olan Anayasa değişikliği teklifi, ülkemiz ve mesleğimiz için son derece önemli düzenlemeler içermektedir. Değişiklik teklifini karşılaştırmalı olarak bir tabloya işledik ve siz değerli meslektaşlarımızın görüşlerine sunduk. Teklifin pek çok maddesine bilgilendirmek amaçlı notlar düştük. Sizden gelecek görüşleri değerlendirip, kendi görüşümüzü oluşturacak ve kamuoyuyla paylaşacağız.

Bu sunuş yazısında özellikle altını çizmek istediğimiz husus,

- **Anayasa değişikliği teklifi**nin **kuvvetler ayrılığı açısından çok ciddi tehlikeler** içermesidir.

Malumunuz olduğu üzere; **kuvvetler ayrılığı sağlanamazsa**, **bağımsız ve tarafsız olması gereken Yargı Kuvveti** Yürütmeye ve/veya Yasamaya bağımlı, dolayısıyla taraflı hale gelir.

Bu, yargı önünde haklının değil güçlünün üstün gelmesi sonucunu doğurur. **Avukatlık mesleği anlam ve değerini yitirir**. Avukatın yerini iş takipçileri alır. Hakim ve savcı sıfatını taşıyanlar da idarenin emrindeki memurlara dönüşür.

Yargı organını, yasama ve yürütmeden bağımsız kılmak için hakim ve savcıların mesleğe kabullerinin, tayin ve terfilerinin, disiplin işlerinin, sair özlük işlerinin ve yüksek yargıya seçilmelerinin yasama ve yürütmeden bağımsız bir kurul tarafından düzenlenmesi zorunludur. Anayasa değişikliği teklifi (Komisyonda değiştirilmiş haliyle), **Hakimler ve Savcılar Kurulu**'nun (HSK) 13 üyesinin 7'sinin siyasi parti üyesi (ve muhtemelen iktidar partisi genel başkanı) olan Cumhurbaşkanı tarafından, diğer 6'sının da TBMM tarafından seçilmesini öngörmektedir. Bu durumda, **HSK'nın artık bir siyasi partili olacak olan Cumhurbaşkanı**ndan, **dolayısıyla yürütme organından bağımsızlığından söz edilmesi mümkün olmayacaktır**.

Cumhurbaşkanının aynı zamanda siyasi parti üyesi ve genel başkanı olmasına izin veren teklif, **Anayasa Mahkemesi'nin de çoğunluk üyesinin (15 üyeden 10'unun) partili Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmesi** sonucuna yol açacaktır.

Öte yandan, Anayasa değişikliği teklifi, siyasi partiler için demokrasiyi sağlamaya yönelik bir düzenleme içermemekte ve milletvekili adaylarının belirlenmesinde siyasi parti genel başkanlarının etkisini sınırlamamaktadır. Cumhurbaşkanının aynı zamanda partisinin genel başkanı, partisinin ise Meclis'te çoğunluğa sahip parti olacağı dikkate alındığında, **TBMM'nin yürütme organını denetlemesinin fiilen mümkün olamayacağı** görülecektir.

Tarafsız Cumhurbaşkanından **partili Cumhurbaşkanı**na **geçiş öngören teklif**, Cumhurbaşkanının, Türk Milleti'nin tamamını değil, mensubu olduğu siyasi partiye oy veren kısmını temsil ettiği algısının yaratılmasına neden olabilecektir. Şu halde teklifin; **kuvvetler ayrılığı yerine kuvvetler birliği getirmeye** elverişli düzenlemeleri ile **partili Cumhurbaşkanı**na izin veren hükmünün Anayasamızın, değişmez ve değiştirilmesi teklif edilemez 2. ve 3. maddeleri açısından da incelenmesi gereklidir. Bu sebeplerle; değerli vaktinizi ayırarak gündemdeki Anayasa değişikliği teklifini incelemenizi, teklifin bütünü ve dilediğiniz maddeleri hakkında yorumlarınızı, aşığıdaki bağlantıdan ulaşacağınız web sitemiz üzerinden 11 Ocak 2017 akşamına kadar göndermenizi diliyoruz, önemsiyoruz. Bu görüşlerinizden azami ölçüde yararlanacak ve **Türkiye Barolar Birliği**'nin görüşünü oluşturarak kamuoyuyla paylaşacağız. Web sayfasına giriş yapmak için aşığıdaki bağlantıyı lütfen tıklayınız:

<http://anayasadegisikligi.barobirlilik.org.tr>

Saygılarımla bilgilerinize sunarım. 2 Ocak 2017

Av. Prof. Dr. Metin Feyzioğlu
Türkiye Barolar Birliği Başkanı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

ANAYASA DEĞİŞİKLİK TEKLİFİ

Türkiye Barolar Birliği'nin Değerlendirme Yaptığı Hükümler

Madde 9

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
IX. Yargı yetkisi Madde 9 – Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.	IX. Yargı yetkisi Madde 9 – Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır.

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 1. maddesiyle, Anayasa'nın 9. maddesinde düzenlenen "Yargı Yetkisi"ne ilkesel bir ekleme yapılması önerilmekte ve Yargı yetkisinin, "...bağımsız **ve tarafsız mahkemelerce**..." kullanılacağı belirtilmektedir.

DEĞERLENDİRME: Önerilen değişiklik kapsamında Yargı'nın temel ve doğal niteliklerinden biri olan (ve aslında "bağımsızlık" niteliğinin de içinde saklı olan) "tarafsızlık" niteliğinin Anayasa metnine eklenmesi önerilmektedir.

Anayasa metnine böyle bir ekleme yapılmasında, prensip olarak herhangi bir sakınca bulunmadığı, hatta bunun faydalı olacağı söylenebilir. Bununla birlikte, yargı bağımsızlığı ile yargısal tarafsızlık hedeflerine yalnızca Anayasa'ya bu konuda hükümler konulmak suretiyle ulaşılamayacağı açıktır. Ancak, bu noktada daha da önemli olan ve asıl dikkat çekilmesi gereken husus; bizatihi yargı bağımsızlığına aykırı olan ve yargının tarafsızlığını zedeleyici nitelik taşıyan kimi hükümlerin de Anayasa'da yer alması ihtimalidir.

Bu bağlamda, gündemdeki Anayasa değişiklik teklifine bakıldığında; özellikle Yürütme'nin Yargı üzerindeki etkisini arttıran ve yargı bağımsızlığı ile yargının tarafsızlığını ciddi ölçüde zedeleyici nitelik taşıyan bazı hükümlerin varlığı dikkat çekmektedir. Bu düzenlemelerse, Anayasa'nın 9. maddesinde yapılması öngörülen değişikliğin, yalnızca Anayasa'nın "sözü" ile sınırlı kalan ve üstelik Anayasa'nın diğer bazı hükümlerinin "sözü" ile Anayasa'nın dönüştürülen "ruhu" karşısında, sembolik olmaktan öteye bir anlam taşımayan bir değişiklik olmasına yol açabilecektir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- Hâkimler Savcılar (Yüksek) Kurulu (Teklif m. 17, Anayasa m. 159)
- Anayasa Mahkemesi (Teklif m 19/D, Anayasa m. 146)

Madde 75

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p><i>I. Türkiye Büyük Millet Meclisi</i> <i>A. Kuruluşu:</i> Madde 75 – (Değişik: 23/7/1995 - 4121/8 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi genel oyla seçilen beşyüzlü milletvekilinden oluşur.</p>	<p><i>I. Türkiye Büyük Millet Meclisi</i> <i>A. Kuruluşu:</i> Madde 75 – (Değişik: 23/7/1995 - 4121/8 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi genel oyla seçilen altıyüz milletvekilinden oluşur.</p>

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 2. maddesiyle, Anayasa'nın 75. maddesinin değiştirilmesi öngörülmekte ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki sandalye sayısının 550'den 600'e çıkarılması öngörülmektedir.

DEĞERLENDİRME: Anayasa değişiklik teklifinin geneline bakıldığında, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasama yetkilerinin "Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri" aracılığıyla Yürütme ile paylaşıldığını, Meclis'in Yürütme'yi anayasal araçlarla denetleme yetkisinin bütünüyle kaldırıldığını ve bir bütün olarak "Devlet faaliyetleri"nin, Meclis'in "genel görüşme" yapma yetkisinin dışına çıkarıldığı görülmektedir. Bu çerçevede, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin anayasal sistem içindeki etkisinin ve sahip olduğu yetkilerin ciddi ölçüde azaltıldığını söylemek mümkündür. Böyle bir tabloda, anayasal mimarî içinde daha talî bir konuma yerleştirilen Meclis'in üye sayısının artırılmasıyla nasıl bir demokratik kazanım elde edilebileceği ise, tam olarak anlaşılammıştır.

İlaveten, Türkiye'de seçim sisteminin yıllardır eleştirilen özellikleri arasında yer alan "%10'luk seçim barajı" ve "sun'i olarak daraltılan seçim çevreleri" gibi olgular aynı kaldığı müddetçe, salt milletvekili sayısının artırılması yoluyla daha dengeli ve adaletli bir temsil olanağına kavuşulacağını iddia etmek de, matematiksel olarak mümkün görünmemektedir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- TBMM'nin görev ve yetkileri (Teklif m. 6, Anayasa m. 87)
- Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Teklif m. 9, Anayasa m. 104/17)
- Bütçe (Teklif m. 18, Anayasa m. 161/4)
- Genel Görüşme (Teklif m. 7, Anayasa m. 98/3)
- Soru (Teklif m. 7, Anayasa m. 98/5)

Madde 76

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>B. Milletvekili seçilme yeterliliği Madde 76 – Yirmibeş yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir.⁽¹⁾ En az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar, kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, (Değişik ibare: 27/12/2002-4777/1 md.) terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler.⁽²⁾Hakimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ve Silahlı Kuvvetler</p>	<p>B. Milletvekili seçilme yeterliliği Madde 76 – Onsekiz yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir.⁽¹⁾ En az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, askerlikle ilişkili olanlar, kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, (Değişik ibare: 27/12/2002-4777/1 md.) terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler.Hakimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ve Silahlı Kuvvetler mensupları, görevlerinden çekilmedikçe, aday olamazlar ve milletvekili seçilemezler.</p>

mensupları, görevlerinden çekilmedikçe, aday olamazlar ve milletvekili seçilemezler.

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Madde 77

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

~~*C. Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçim dönemi*~~
~~**Madde 77**— Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçimleri dört yılda bir yapılır. ^{(+)(*)}~~
~~Meclis, bu süre dolmadan seçimin yenilenmesine karar verebileceği gibi, Anayasada belirtilen şartlar altında Cumhurbaşkanınca verilecek karara göre de seçimler yenilenir. Süresi biten milletvekili yeniden seçilebilir.~~
~~Yenilenmesine karar verilen Meclisin yetkileri, yeni Meclisin seçilmesine kadar sürer.~~

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

C. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanının seçim dönemi
MADDE 77-Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri beş yılda bir **aynı günde** yapılır.
Süresi biten milletvekili yeniden seçilebilir.
Cumhurbaşkanlığı seçiminde birinci oylamada gerekli çoğunluğun sağlanamaması halinde 101 inci maddedeki usule göre ikinci oylama yapılır.

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Madde 87

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

II. Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri
A. Genel olarak

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

II. Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri
A. Genel olarak

Madde 87 – Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; ~~Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetlemek; Bakanlar Kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek;~~ bütçe ve kesinhesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilanına karar vermek; milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, (...) ^o (**Ek ibare: 3/10/2001-4709/28 md.**) Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilanına (...) ^o karar vermek ve Anayasanın diğer maddelerinde ön görülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.

Madde 87 – Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; bütçe ve kesinhesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek; milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 6. maddesiyle (Anayasa Komisyonu'nda 5.madde olarak kabul edilmiştir), Anayasa'nın 87. maddesinin değiştirilmesi teklif edilmekte ve "...Bakanlar Kurulunu ve Bakanları denetlemek..." görev ve yetkisinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkileri arasından çıkarılması öngörülmektedir.

DEĞERLENDİRME: Bu durum, teklifin kabulü halinde, artık Türkiye'de Yasama Organı'nın Yürütme Organı üzerinde anayasal araçlar yoluyla herhangi bir siyasî denetim sahibi olamayacağı anlamına gelmektedir. Üstelik bu durum, Yasama ve Yürütme organları arasında "sert kuvvetler ayrılığı" modeli olarak bilinen ABD tipi saf Başkanlık Sistemlerini bile aşan bir değişiklik önerisidir. Zira anılan ülkede Yasama Organı (Kongre), Başkan'ın birlikte çalışacağı Bakanların göreve getirilmesinde önemli ölçüde söz sahibi olmaktadır. Dahası, Kongre Bütçe Yasası yoluyla Başkan'a harcama yetkisi verme tekelini elinde bulundurmakta ve Yürütme Organı üzerinde etkili bir denetim sahibi olabilmektedir.

Bu kapsamda, önerilen Anayasa değişikliği teklifinde bakıldığında, her şeyden önce, Cumhurbaşkanı'nın Bakanları tek başına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onayı olmaksızın göreve atayabileceğinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır.. Dahası, Cumhurbaşkanı tarafından hazırlanan Bütçe Kanun Teklifi'nin Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, bir önceki yılın bütçesinin yeniden değerleme oranına göre artırılarak yürürlüğe konacağı kabul edilmektedir

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- Bakanların atanması (Teklif m. 9, Anayasa m. 104/8)
- Bakanların atanması (Teklif m. 11, Anayasa m. 106)
- Bütçe (Teklif m. 18, Anayasa m. 161/4)

- Genel Görüşme (Teklif m. 7, Anayasa m. 98/3)
- Soru (Teklif m. 7, Anayasa m. 98/5)
- Gensoru (Teklif m.19/E, Anayasa m. 99 - kaldırılmak istenen hüküm).

Madde 89

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>C. Kanunların Cumhurbaşkanınca yayımlanması Madde 89 – (3) Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu aynen kabul ederse, kanun Cumhurbaşkanınca yayımlanır; Meclis, geri gönderilen kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunu tekrar Meclise geri gönderebilir.</p>	<p>C. Kanunların Cumhurbaşkanınca yayımlanması Madde 89 – (3) Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile aynen kabul ederse, kanun Cumhurbaşkanınca yayımlanır; Meclis, geri gönderilen kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunu tekrar Meclise geri gönderebilir.</p>

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 19. maddesiyle Anayasa'nın 89. maddesinde yapılması önerilen değişiklik kapsamında; Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri gönderilen kanunun aynen kabulünün, ancak Meclis "...üye tamsayısının salt çoğunluğu ile..." mümkün olabileceği öngörülmektedir.

DEĞERLENDİRME: Bu düzenlemeyle, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Cumhurbaşkanı tarafından bir kez daha görüşülmek üzere geri gönderilen kanunu aynen kabul edebilmesi, başka bir ifadeyle kendi iradesinde ısrar edebilmesi için, kanunların kabulü için öngörülen olağan karar yeter sayısını aşan "nitelikli bir çoğunluğa" ulaşması öngörülmektedir. Bu durumun, Anayasa'da hâlihazırda var olan "basit çoğunlukla (ikinci kez) kabul" sisteminden farklı bir düzenleme olduğu açıktır.

Anayasa hukuku tekniği açısından bakıldığında, değişiklik teklifiyle birlikte Cumhurbaşkanı'nın kanunların kabulü konusundaki yetkisinin, "geciktirici veto" yetkisinden "güçleştirici veto" yetkisine yükseltildiğini söylemek mümkündür. Karşılaştırmalı anayasa hukukunda böyle bir tercihin benimsendiği başka örneklerin varlığı da bilinmektedir.

Ancak, burada önemli olan husus; bu değişikliğin Anayasa değişiklik teklifindeki diğer hükümlerle birlikte değerlendirilmesi gerekliliğidir. Böyle bir değerlendirme sonucunda, Cumhurbaşkanlığı makamında toplanan olağanüstü Yürütme yetkilerine ek olarak, sistem içinde Yasama konusunda da Cumhurbaşkanı lehine büyük bir dengesizliğin yaratılmış olduğu kolaylıkla görülebilmektedir. Gerçekten, Cumhurbaşkanı bir yandan "Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri" ile Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne paralel bir yasama yetkisi kullanmakta, diğer yandan da Yasama'nın Meclis'e bırakılmış olan ayağında da önemli etki ve müdahale gücünü elinde bulundurmaktadır.

"Anayasal norm" ile "anayasal gerçeklik" arasındaki ilişkileri sağlıklı bir biçimde kurabilmek için, yukarıda özetlenen hukukî durumun, muhtemel siyasî durumlarla da bir arada değerlendirilmesi gerekmektedir. Konuya bu pencereden bakıldığında ise, değişiklik teklifi uyarınca Meclis ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin aynı tarihlerde yapılmasını öngörüldüğü ve bunun sonucu olarak da, her iki makamda benzer siyasî tercihlerin hâkim olacağını düşünülebilir. Bu hallerde ise, bir yanda "Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri", diğer yanda Cumhurbaşkanı ile paralel siyasî çoğunlukların "uyumlu yasama eylemleri" ve en nihayetinde, çok istisnai farklılaşma durumlarında da Cumhurbaşkanı'na tanınan "güçlü veto yetkileri", sistemdeki tüm yasama çıktılarının tektipleşmesi sonucunu doğuracak ve Yasama Organı, fiilen büyük ölçüde etkisizleştirilmiş olacaktır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Teklif m. 9, Anayasa m. 104/17)
- TBMM ve Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin Yenilenmesi (Teklif m. 12, Anayasa m. 116)

Madde 93

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>III. Türkiye Büyük Millet Meclisinin faaliyetleri ile ilgili hükümler</p> <p>A. Toplanma ve tatil</p> <p>Madde 93 –(2) Meclis, bir yasama yılında en çok üç ay tatil yapabilir; ara verme veya tatil sırasında, doğrudan doğruya veya Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, Cumhurbaşkanınca toplantıya çağrılır.</p>	<p>III. Türkiye Büyük Millet Meclisinin faaliyetleri ile ilgili hükümler</p> <p>A. Toplanma ve tatil</p> <p>Madde 93 –(2) Meclis, bir yasama yılında en çok üç ay tatil yapabilir; ara verme veya tatil sırasında, Cumhurbaşkanınca toplantıya çağrılır.</p>

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 19. maddesiyle Anayasa'nın 93. maddesinde yapılması önerilen değişiklik kapsamında; ara verme veya tatil sırasında "...doğrudan doğruya veya Bakanlar Kurulunun istemi üzerine..." toplanabilen Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, bundan böyle yalnızca Cumhurbaşkanı tarafından toplantıya çağrılabilceği belirtilmektedir.

DEĞERLENDİRME: Bu düzenleme, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin anayasal sistem içindeki merkezî konumuna ve kendi çalışma düzenini belirleme kapasitesine yönelik ciddi bir geri adım anlamını taşımaktadır. Konuya, düzenlemenin sembolik önemi açısından bakıldığında da, bu maddenin; Anayasa değişikliği teklifinde "Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu"nun artık "Yüksek" olmayan bir Kurula dönüştürülmesiyle ilgili önerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi bağlamındaki işlevsel dengi olduğunu söylemek mümkündür.

Önerilen düzenlemeye daha somut olarak bakıldığında ise, teklifin kabulü halinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ara verme veya tatil sırasında acil bir ihtiyaç ortaya çıktığında dahi kendi iradesiyle toplanamayacağı; bunun için ancak Cumhurbaşkanı'nın çağrısına ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Önerilen değişiklik, parlamentoculuğun yüzlerce yıllık evrimine ve demokratik katılım mücadelesinin genel gelişim yönüne ters düşmekte olduğu söylemek mümkündür.

Bu düzenlemenin bir diğer önemli boyutu da, Yasama ve Yürütme arasındaki dengenin Yürütme lehine daha da bozulmasının bir örneğini oluşturmasıdır. Zira teklif kapsamında Yasama organının Yürütme (yani özetle Cumhurbaşkanı) üzerindeki denetim yetkisi tümüyle ortadan kaldırılırken, Yürütme'nin (yani Cumhurbaşkanı'nın) Yasama üzerinde etki sahibi olmasına yönelik tüm kapılar açık bırakılmış olmaktadır

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- Bakanların atanması (Teklif m. 9, Anayasa m. 104/8)
- Bakanların atanması (Teklif m. 11, Anayasa m. 106)
- Bütçe (Teklif m. 18, Anayasa m. 161/4)
- Genel Görüşme (Teklif m. 7, Anayasa m. 98/3)
- Soru (Teklif m. 7, Anayasa m. 98/5)
- Gensoru (Teklif m.19/E, Anayasa m. 99 - kaldırılmak istenen hüküm).
- Hâkimler ve Savcılar (Yüksek) Kurulu (Teklif m. 17, Anayasa m. 159)

Madde 98

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

IV. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgi edinme ve denetim yolları

A. Genel olarak

Madde 98— Türkiye Büyük Millet Meclisi soru, Meclis araştırması, genel görüşme, gensoru ve Meclis soruşturması yollarıyla denetleme yetkisini kullanır.

Soru, Bakanlar Kurulu adına, sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılmak üzere Başbakan veya bakanlardan bilgi istemekten ibarettir.

Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeden ibarettir.

Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir.

Soru, Meclis araştırması ve genel görüşme ile ilgili önergelerin verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile cevaplandırılma, görüşme ve araştırma yöntemleri Meclis İçtüzüğü ile düzenlenir.

Madde Kenar Başlığı Yok

MADDE 98- Türkiye Büyük Millet Meclisi; meclis araştırması, genel görüşme, meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanır.

Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemeden ibarettir.

Genel görüşme, toplumu ve devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir.

Meclis soruşturması, Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanlar hakkında 106 ncı maddenin beşinci, altıncı, yedinci fıkraları uyarınca yapılan soruşturmadan ibarettir.

Yazılı soru; yazılı olarak en geç onbeş gün içerisinde cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarından ibarettir.

Meclis araştırması, genel görüşme ve yazılı soru önergelerinin verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile araştırma usûlleri Meclis İçtüzüğü ile düzenlenir.

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

MADDE BAŞLIĞININ KALDIRILMASI

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 7. maddesiyle (Anayasa Komisyonu'nda 6.madde olarak kabul edilmiştir) Anayasa'nın 98. maddesinde yapılması önerilen değişiklik uyarınca, maddenin "*Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bilgi edinme ve denetim yolları*" olan kenar başlığının Anayasa metninden çıkarılması öngörülmektedir.

DEĞERLENDİRME: Bu durum, temel olarak Yasama Organı'nın Yürütme'yi hukukî yollarla denetlenme imkânlarının ortadan kaldırması sonucunu doğurmaktadır.

Bu değişiklikle birlikte, "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bilgi edinme ve denetim yolları" ibaresinin Anayasa'dan çıkarılması ve yerine bir öneri konulamamış olması sonucunda, söz konusu madde "Başlıksız" kalmaktadır. Böylece, değişiklik teklifiyle birlikte, Türkiye'de Yasama ile Yürütme organı arasındaki ilişkilerin "isimlendirilemediği" bir hükümet sisteminin önerildiği izlenimi ortaya çıkmaktadır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- TBMM'nin görev ve yetkileri (Teklif m. 6, Anayasa m. 87)
- Genel Görüşme (Teklif m. 7, Anayasa m. 98/3)
- Soru (Teklif m. 7, Anayasa m. 98/5)
- Gensoru (Teklif m.19/E, Anayasa m. 99 - kaldırılmak istenen hüküm).

GENEL GÖRÜŞME

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 7. maddesiyle (Anayasa Komisyonu'nda 6.madde olarak kabul edilmiştir) Anayasa'nın "Başlıksız" 98. maddesinde yapılması öngörülen değişiklik uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisi bundan böyle ancak "...toplumu ilgilendiren bir konuda..." Genel Görüşme yapabilecektir.

DEĞERLENDİRME: Öneri uyarınca, Anayasa'nın hâlihazırdaki metninde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne verilen "...toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren..." konularda Genel Görüşme yapma yetkisi sınırlandırılmakta ve Türkiye Büyük Millet Meclisi, Devlet faaliyetlerinden tümüyle dışlanmış olmaktadır.

Dahası, toplumu ilgilendiren, ancak Devlet faaliyetlerini hiçbir şekilde ilgilendirmeyen bir konunun tahayyül edilmesi de güçtür. Zira Devlet aygıtı, bizatihi toplumsal sorunları çözmek amacıyla örgütlenmiş bir yapıdır. Bu bağlamda, anılan bu iki kategoriden birini ilgilendirip, diğerini hiçbir şekilde ilgilendirmeyen bir konunun var olması mümkün gözükmemektedir.

Son olarak, dünyadaki yerleşik demokrasi uygulamalarına bakıldığında da, "Devlet faaliyetlerinden dışlanmış bir Meclis"ten söz etmenin mümkün olmadığına dikkat çekmek gerekmektedir.

ANAYASA KOMİSYONU'NDA YAPILAN DEĞİŞİKLİLİK: Yukarıda yapılan eleştirilere paralel olarak, teklifte yer alan "...toplumu ilgilendiren bir konuda..." genel görüşme yapabileceğine yönelik ibare değiştirilmiştir. Bu ibare yerine yeniden mevcut Anayasa'daki düzenlemeye dönülmüş ve "toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konuda" genel görüşme yapılabileceği kabul edilmiştir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- TBMM'nin görev ve yetkileri (Teklif m. 6, Anayasa m. 87)
- Soru (Teklif m. 7, Anayasa m. 98/5)
- Gensoru (Teklif m.19/E, Anayasa m. 99 - kaldırılmak istenen hüküm).

YAZILI SORU SORULMASI

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 7. maddesiyle (Anayasa Komisyonu'nda 6.madde olarak kabul edilmiştir) Anayasa'nın "Başlıksız" 98. maddesinde yapılması öngörülen değişiklik uyarınca, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bundan böyle "...Başbakan veya bakanlar kurulu ..." yerine ancak "...Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara..." yazılı soru sorabileceklerdir.

DEĞERLENDİRME: Bilindiği üzere, Türkiye Büyük Millet meclisi üyelerine "soru sorma" yetkisi tanınmasının amacı; Yürütme'nin etkin kanadı olan Başbakan ve Bakanlar Kurulu'ndan bilgi isteme olanağının yaratılmasıdır.

Önerilen düzenlemede Cumhurbaşkanı, hâlihazırdaki Başbakan'ın yerine geçen; ancak onu ciddi ölçüde aşan icraî yetkilerle donatılmaktadır. Bu çerçevede "soru" kurumunun hukukî mahiyeti itibarıyla, önerilen düzenleme uyarınca Yürütme'nin tek ve etkin başı olan Cumhurbaşkanı'nın milletvekilleri tarafından yöneltilecek "soru"ların asıl muhatabı olması gerekeceği açıktır. Ancak, sistemdeki tüm Yürütme yetkilerinin Cumhurbaşkanı'nda toplanmış olmasına karşın; milletvekillerinin Cumhurbaşkanı'na soru sormalarına olanak tanınmamakta; sorular ancak "...Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanlara..." yöneltilebilmektedir.

Bu durum ise, tüm Yürütme (ve "Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri" yoluyla Yasama) yetkileri şahsen kendisinde toplanan, ancak milletvekilleri tarafından şahsen soru sorulamayacak bir makam yaratılması anlamına gelmekte ve Cumhuriyet rejimlerinden ziyade, Monarşi (Kraliyet) rejimlerini andıran bir Yürütme organı tasarımını çağrıştırmaktadır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- TBMM'nin görev ve yetkileri (Teklif m. 6, Anayasa m. 87)
- Genel Görüşme (Teklif m. 7, Anayasa m. 98/3)
- Gensoru (Teklif m.19/E, Anayasa m. 99 - kaldırılmak istenen hüküm).

ANAYASA KOMİSYONU'NDA YAPILAN DİĞER DEĞİŞİKLİKLER

Teklifte meclisin bilgi edinme ve denetleme yetkisinden hiç bahsedilmezken, Komisyon'da yapılan değişiklikle söz konusu yetki açıkça metne eklenmiştir. Ancak, mevcut Anayasa'nın aksine, bu yetkinin madde kenar başlığına yazılması tercih edilmemiş ve teklif edilen metin yine "başlıksız" kalmıştır.

Özel bir ceza soruşturması usulü olan ve teklifte hiç yer almayan meclis soruşturması, teklife yeni bir fıkra olarak eklenmiştir. Böylelikle Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanlar hakkında meclis soruşturması yapılması mümkün hale gelmiştir.

Madde 101

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
İKİNCİ BÖLÜM YÜRÜTME 1. Cumhurbaşkanı A. Nitelikleri ve tarafsızlığı Madde 101 – (Değişik: 31/5/2007-5678/4 md.) ^o Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş ve yüksek öğrenim yapmış Türkiye Büyük	İKİNCİ BÖLÜM YÜRÜTME 1. Cumhurbaşkanı A. Adaylık ve seçimi

~~Millet Meclisi üyeleri veya bu niteliklere ve~~ milletvekili seçilme yeterliğine sahip Türk vatandaşları arasından, halk tarafından seçilir.

Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

~~Cumhurbaşkanlığına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri içinden veya Meclis dışından aday gösterilebilmesi yirmi milletvekilinin yazılı teklifi ile mümkündür. Ayrıca, en son yapılan milletvekili genel seçimlerinde geçerli oylar toplamı birlikte hesaplandığında yüzde onu geçen siyasi partiler ortak aday gösterebilir. Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.~~

Madde 101- Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş, yüksek öğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip, **Türk vatandaşları arasından,doğrudan** halk tarafından seçilir.

Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır. Bir kimse **en fazla iki defa** Cumhurbaşkanı seçilebilir.

Cumhurbaşkanlığına, **siyasi parti grupları**, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüz bin seçmen aday gösterebilir.

Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilir.

İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir. Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde sadece Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir.

Seçimlerin tamamlanamaması halinde yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut Cumhurbaşkanının görevi devam eder.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin diğer usûl ve esaslar kanunla düzenlenir.

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

DOĞUŞTAN TÜRK VATANDAŞI OLMAK (Metinden çıkmıştır bkz.Anayasa Komisyonu'nda yapılan değişiklik)

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 8. maddesiyle (Anayasa Komisyonu'nda 7.madde olarak kabul edilmiştir) Anayasa'nın 101. maddesinde yapılması öngörülen değişiklik uyarınca, ancak "...doğuştan Türk vatandaşı olanlar(ın)..." Cumhurbaşkanını seçilebileceği belirtilmektedir.

DEĞERLENDİRME: Vatandaşlık, modern ulus-devletler düzeninde bireyler ile devlet örgütlenmesi arasındaki temel hukukî bağdır. Bu bağ, bir yandan kişileri çeşitli düzeylerde hak sahibi yaparken, diğer taraftan da kişilere çeşitli ödev ve sorumluluklar yüklemektedir.

Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 66. maddesi, "Türk Vatandaşlığı" başlığını taşımakta ve "*Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür*" temel tanımını içermektedir. Bu çerçevede ayrıca; "*Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür*" tanımlaması yapılmaktadır.

Anayasa'nın bütününe bakıldığında, Türk Vatandaşlarına tanınan haklar, ödevler ve yükümlülükler bakımından, vatandaşlığın kazanılma biçimleri yönünden herhangi bir ayrıma gidilmediği görülmektedir. Başka bir ifadeyle, kişiler Türk Vatandaşlığı'nı ister doğum yoluyla, ister mevzuatta öngörülen diğer yollarla ve sonradan kazanmış olsunlar, vatandaşlık hukukî statüsü yönünden aralarında hiçbir bir farklılık bulunmamaktadır.

Durum böyleyken, Cumhurbaşkanlığı seçilme yeterliliği yönünden getirilen bu düzenleme ile, benzer nitelikli haklar olan "kamu hizmetine girme hakkı" veya "milletvekili seçilme yeterliliği" konusundaki düzenlemeler arasında bir farklılık yaratıldığı göze çarpmaktadır. Anayasa'nın temel aldığı vatandaşlık tanımı ve buna başlanan hak ve yükümlülükler sistematığından ayrılan böyle bir düzenlemeye neden ihtiyaç duyulduğu ise anlaşılabilmiş değildir.

ANAYASA KOMİSYONU'NDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER:

Yukarıdaki eleştirilere paralel olarak neden ihtiyaç duyulduğu anlaşılamayan doğuştan Türk vatandaşı olma şartı, mevcut Anayasa'da olduğu gibi "Türk vatandaşları arasından" şeklinde değiştirilmiştir.

Ayrıca, tek adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması durumunda yalnızca Cumhurbaşkanı seçiminin yenileneceğine ilişkin hüküm eklenmiştir.

Buna ek olarak, seçimlerin tamamlanamaması durumunda, mevcut Cumhurbaşkanının "yenisi göreve başlayınca kadar" görevine devam edeceği hüküm altına alınmaktadır. Teklifte bu husus "*yenisi seçilinceye kadar*" şeklinde ifade edilmişti.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- Kamu hizmetine girme hakkı (Anayasa m. 70)
- Milletvekili Seçilme Yeterliliği (Anayasa m.76)

İKİ DEFA SEÇİLME

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 8. maddesiyle Anayasa'nın 101. maddesinde yapılması öngörülen değişiklik uyarınca, bir kimsenin "...en fazla iki kez..." Cumhurbaşkanını seçilebileceği öngörülmektedir.

DEĞERLENDİRME: Seçimle gelinen kimi üst düzey kamu görevlerinde, seçilen kişilere görev süresi sınırı getirilmesi, dünyada da benzerleri görülen bir uygulamadır.

Bununla birlikte, önerilen düzenleme, değişikliği teklifi kapsamında Anayasa'nın 116. maddesine eklenmesi önerilen bir hükümlerle bir arada değerlendirildiğinde, 101. maddede öngörülen görev süresi sınırının aşılması ihtimalinin ortaya çıktığı görülmektedir. Zira Anayasa'nın 116. maddesine ilişkin

değişiklik önerisinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin birlikte ve aynı anda yenileneceği öngörülmektedir. Bu bağlamda, 116. maddenin 3. fıkrasında; "*Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir*" düzenlemesi yer almaktadır.

Böylece, Cumhurbaşkanı ile aynı siyasî eğilime sahip meclis çoğunluğunun birleştiği bir kompozisyonda, Meclis'in kendi seçimlerini yenilemeye karar vermesi durumunda, Meclis seçimleriyle birlikte Cumhurbaşkanlığı seçimleri de yenilenecek ve fakat bu durumdaki Cumhurbaşkanı, üçüncü kez bu göreve aday olabilecektir.

Böyle bir durumda ise, bir kişinin "...en fazla iki kez..." Cumhurbaşkanı seçilebileceği yönündeki düzenlemenin etkisiz kılınacağı açıktır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- TBMM ve Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin Yenilenmesi (Teklif m. 12, Anayasa m. 116)

SİYASİ PARTİ GRUPLARI

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 8. maddesiyle Anayasa'nın 101. maddesinde yapılması öngörülen değişiklik uyarınca, Cumhurbaşkanlığına aday gösterebilecek kişiler bakımından bir farklılaştırmaya gidilerek, Cumhurbaşkanı adayı önerme konusunda (diğer bazı aktörlere ek olarak) "*...siyasî parti grupları...*"nın yetkili olacağı belirtilmektedir.

DEĞERLENDİRME: Önerilen değişiklikle birlikte, Anayasa'nın 101. maddesinde hâlihazırda mevcut olan "*...en az yirmi milletvekilinin yazılı teklifi ile...*" Cumhurbaşkanı adayı önerme olanağı ortadan kaldırılmış olmaktadır.

Bu tercihin ilk etkisi, Cumhurbaşkanı'nın "partili" ve dolayısıyla "tarafı" rolünün vurgulanması olmaktadır. Gerçekten, bu hükümlerle birlikte "(A), (B) veya (C) partisinin Cumhurbaşkanı adaylarından..." söz etmek, yalnızca bir siyasî eleştiri ve söylem olmaktan çıkacak ve hukukî bir gerçek haline dönüşecektir. Bu durum ise, Cumhurbaşkanı'nın devletin varlığını, bölünmezliğini ve ulusun bütünlüğünü temsil eden rolünü ortadan kaldıracaktır. Gerçekten, böyle bir adaylık sürecinin sonunda seçilen kişinin "belli bir partinin Cumhurbaşkanı adayı" olmaktan, "bütün bir Millet'in Cumhurbaşkanı" olmaya nasıl geçiş yapılabileceği ise, cevaplanması güç bir soru olarak ortada durmaktadır.

Bu düzenleme biçiminin ikinci bir etkisi de, devlet yönetimiyle ilgili çok önemli bir alanda milletvekillerinin bireysel tercih ve iradelerine tanınan alanın gittikçe daraltılmasıdır. Zira bu teklifle birlikte, milletvekillerinin Cumhurbaşkanı adayı önerme konusundaki bireysel tercih ve iradeleri silikleşmekte; bu konudaki yetki, Türkiye'de sıklıkla şikâyet konusu olan parti genel başkanlarının karar ve eğilimlerine tâbi kılınmış olmaktadır.

Madde 104

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<i>D. Görev ve yetkileri</i>	<i>D. Görev ve yetkileri</i> Madde 104 – Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi

Madde 104—Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir.

Bu amaçlarla Anayasanın ilgili maddelerinde gösterilen şartlara uyarak yapacağı görev ve kullanacağı yetkiler şunlardır:

a) Yasama ile ilgili olanlar:

Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapmak,
Türkiye Büyük Millet Meclisini gerektiğinde toplantıya çağırarak,
Kanunları yayımlamak,
Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri göndermek,
Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halk oyuyla sunmak,
Kanunların, kanun hükmündeki kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün, tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde iptal davası açmak,
Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar vermek,

b) Yürütme alanına ilişkin olanlar:

Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek,
Başbakanın teklifi üzerine bakanları atamak ve görevlerine son vermek,
Gerekli gördüğü hallerde Bakanlar Kuruluna başkanlık etmek veya Bakanlar Kurulunu başkanlığı altında toplantıya çağırarak,
Yabancı devletlere Türk Devletinin temsilcilerini göndermek, Türkiye Cumhuriyetine gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek,
Milletlerarası andlaşmaları onaylamak ve yayımlamak,
Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil etmek,
Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar vermek,

Cumhurbaşkanına aittir.

Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder. Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar.

Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir.

Kanunları yayımlar.

Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.

Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde iptal davası açar.

Cumhurbaşkanı yardımcılarını ile bakanları atar ve görevlerine son verir.

Üst düzey kamu yöneticilerini atar ve görevlerine son verir.

Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanının kararnamesi ile düzenler.

Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyetinin temsilcilerini gönderir, Türkiye Cumhuriyetine gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder.

Milletlerarası andlaşmaları onaylar ve yayımlar.

Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar.

Milli güvenlik politikalarını belirler ve gerekli tedbirleri alır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir.

Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.

~~Genelkurmay Başkanı atamak,
Milli Güvenlik Kurulunu toplantıya çağırarak,
Milli Güvenlik Kuruluna Başkanlık etmek,
Başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu kararıyla sıkıyönetim veya olağanüstü hal ilan etmek ve kanun hükmünde kararname çıkarmak,
Kararnameleri imzalamak,
Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırmak,
Devlet Denetleme Kurulunun üyelerini ve Başkanı atamak,
Devlet Denetleme Kuruluna inceleme, araştırma ve denetleme yaptırmak,
Yükseköğretim Kurulu üyelerini seçmek,
Üniversite rektörlerini seçmek,
e) Yargı ile ilgili olanlar:
Anayasa Mahkemesi üyelerini, Danıştay üyelerinin dörtte birini,
Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekilini, Askeri Yargıtay üyelerini, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi üyelerini, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerini seçmek.
Cumhurbaşkanı, ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.~~

Türkiye Büyük Millet Meclisi adına, Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir. Cumhurbaşkanı, kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilir. Kararnameler ve yönetmelikler, yayımdan sonraki bir tarih belirlenmemişse Resmi Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girer. Cumhurbaşkanı ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

1. **DEĞİŞİKLİK:** Anayasa değişikliği teklifinin 9. maddesiyle (Anayasa Komisyonu'nda 8.madde olarak kabul edilmiştir), Anayasa'nın 104. maddesinin neredeyse tümüyle baştan yazılması önerilmekte ve Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkilerinin neler olduğu sıralanmaktadır. Bu kapsamda, değiştirilmesi teklif edilen 104. maddenin 17. fıkrasında, teklif kapsamındaki en önemli değişiklik önerilerinden biri olan "Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" düzenlenmektedir. Anılan düzenleme uyarınca, Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılabileceği öngörülmekte ve bu Kararnamelere ilişkin çeşitli esaslara yer verilmektedir.

DEĞERLENDİRME: Bu düzenlemenin, Cumhurbaşkanı'nın sistem içindeki rolünü aşırı ölçüde güçlendiren ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni rolünü aşırı ölçüde sınırlayan bir düzenleme olduğu açıktır. Ne var ki, bu konuya yalnızca temel devlet organları arasında yaratılan sorunlu yetki dağılımı açısından değil; düzenlemenin doğrudan vatandaşlara olan etkisi ve hukuk devleti ilkesine verebileceği muhtemel zararlar yönünden de yaklaşmak gerekmektedir.

Bu bağlamda hatırdta tutulması gereken husus, anayasal sistemimizde "Kanun Hükmünde Kararnameler" yoluyla yapılan kimi düzenlemelerin olumsuz etkileri ve bu yolla hukuk düzenimizde yaratılan karmaşa halidir. Gerçekten, Anayasa'nın 91. maddesi uyarınca, kanun hükmünde kararnameler ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen ve kanun hükmünde kararnamenin "...amacını, kapsamını, ilkelerini, kullanma süresini ve süresi içinde birden fazla kararname çıkarılıp çıkarılmayacağını..." gösteren "Yetki Kanunları"na dayanmalarına rağmen, bu sınırlamaların pek çok durumda aşıldığı bilinmektedir. Nitekim bu durum, Anayasa Mahkemesini de yıllar içinde konuyla ilgili çeşitli içtihatlar geliştirmeye itmiş ve kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisinin anayasal sınırlar içinde kullanılmasını sağlamaya yönelik çeşitli ilave ölçütlerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Sonuç olarak, Türkiye'de yasama yetkisinin yürütme organı ile paylaşıldığı istisnaî ve sınırlı durumlarda dahi; getirilen kurumun amacına, çıkarılan yetki kanunlarına ve Anayasa'da çizilen açık sınırlara aykırı ve çok geniş düzenlemelerin yapıldığı örneklere rastlanmaktadır. Durum böyleyken, Cumhurbaşkanı'na verilen ve kaynağını doğrudan Anayasa'dan alan böyle bir düzenleme yetkisinin, hukuk devleti ilkesi yönünden doğurabileceği sorunlar üzerine ciddiyle düşünülmesi gerektiği açıktır.

ANAYASA KOMİSYONU'NDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER:

Komisyon'da yapılan değişikliklerle, yukarıdaki değerlendirmelerin üzerine Cumhurbaşkanı'nın sistem içindeki rolünü Türkiye Büyük Millet Meclisi aleyhine sınırlayan iki yeni düzenleme daha yapılmıştır:

" Üst kademe kamu yöneticilerini atar , görevlerine son verir" ibaresinin yanına " bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler" ifadesi eklenmiştir. Böylece Cumhurbaşkanı idari teşkilatın şekillenmesinde kanunlarla bağlı olmayacağı gibi, atama ve görevden almaya ilişkin kuralları da kendisi koyacaktır.

"Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir" hükmü , *"Türkiye Büyük Millet Meclisi adına, Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir"* şeklinde değiştirilmiştir. Bu düzenleme yasama yetkisinin devredilmezliği ve asliliği ilkeleri ışığında yeniden değerlendirilmelidir. Zira millet tarafından seçilen Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasama yetkisinin " tek bir kişi" ye, bu kişi Cumhurbaşkanı dahi olsa, devredilmesi mümkün hale gelmektedir.

Gerçekten, söz konusu teklifle; Yürütme organının (ve İdare'nin) başı olan Cumhurbaşkanı'na tüm üst düzey kamu yöneticilerini ve bunları ne şekilde atayacağını belirleme yetkisi tanınmakta, bu yolla devlet üst kademesinin sürekli biçimde ve kontrolsüz şekilde yenilenmesinin yolu açılmış olmaktadır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Teklif m. 9, Anayasa m. 104/17)
- Merkezi idarenin kuruluşu-Cumhurbaşkanlığı kararnamesi (Teklif m. 15, Anayasa m. 126/3 ve 4)
- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği-Cumhurbaşkanlığı kararnamesi (Teklif m. 19/B, Anayasa m.118/6).

Madde 105

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p><i>E. Sorumluluk ve sorumsuzluk hali</i></p> <p>Madde 105— Cumhurbaşkanı, Anayasa ve diğer kanunlarda Başbakan ve ilgili bakanın imzalarına gerek olmaksızın tek başına yapabileceği belirtilen işlemleri dışındaki bütün kararları, Başbakan ve ilgili bakanlarla imzalanır; bu kararlardan Başbakan ve ilgili bakan sorumludur.</p> <p>Cumhurbaşkanının resen imzaladığı kararlar ve emirler aleyhine Anayasa Mahkemesi dahil, yargı mercilerine başvurulamaz.</p> <p>Cumhurbaşkanı, vatana ihanetten dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin teklifi üzerine, üye tamsayısının en az dörtte üçünün vereceği kararla suçlandırılır.</p>	<p><i>E. Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu</i></p> <p>Madde 105 – Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.</p> <p>Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasî partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar.</p> <p>Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir.</p> <p>Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür.</p> <p>Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içerisinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.</p> <p>Hakkında soruşturma açılmasına karar verilen Cumhurbaşkanı seçim kararı alamaz.</p> <p>Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanı görevi sona erer.</p> <p>Cumhurbaşkanının görevde bulunduğu sürede işlediği iddia edilen suçlar için görevi bittikten sonra da bu madde hükmü uygulanır.</p>

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 10. maddesiyle (Anayasa Komisyonu'nda 9.madde olarak kabul edilmiştir) Anayasa'nın 105. maddesinin başlığıyla birlikte değiştirilmesi teklif edilmekte olup; maddenin Cumhurbaşkanı'nın cezai sorumluluğuna hasredilmesi önerilmektedir.

Teklif uyarınca, Cumhurbaşkanı hakkında bir suç işlediği iddiasıyla soruşturma açılabilmesi ve Yüce Divan yargılamasının yolunun açılabilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çok yüksek nitelikli çoğunluk kararlarıyla (üye tamsayısının salt çoğunluğunun teklifi ve üye tamsayısının *üçte ikisinin* kabul oyu) mümkün olabilmektedir. Bu yöntem, Cumhurbaşkanı'nın görev süresi tamamlandıktan sonra, bu süre içinde işlediği iddia edilen suçlar bakımından da aynı şekilde uygulanmaya devam edecektir.

DEĞERLENDİRME: Önerilen bu düzenleme kapsamında her şeyden önce, Cumhurbaşkanı'nın "kişisel suçları" ile "görev suçları" arasındaki ayrımın dikkate alınmadığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle, Cumhurbaşkanı'na Cumhurbaşkanlığı göreviyle ilgili olmayan suç isnatları yöneltilmesi söz konusu olduğunda dahi (ölüm veya yaralanmayla sonuçlanan trafik kazasına sebep olmak gibi), adeta "Vatana İhanet" suçlamasına eşdeğer düzeydeki bir usul engeliyle karşılaşılmaktadır.

"Cumhurbaşkanı Yardımcıları" ve "Bakanlar" hakkında önerilen düzenlemelere bakıldığında ise, bunun tam tersi bir durum göze çarpmaktadır. Bu kapsamda her şeyden önce Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanların "görev suçları" ile "görevleriyle alâkalı olmayan suçları" arasında bir ayrım yapılmakta ve görev suçlarında yukarıdakine benzer bir soruşturma yöntemi öngörülürken (Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğunun teklifi ve üye tamsayısının beşte üçünün kabul oyu), görevleriyle ilgili olmayan suçlarda ise yasama dokunulmazlığı hükümlerinden yararlanacakları belirtilmektedir.

Bilindiği üzere, demokratik rejimlerinde ise esas olan; her makamda bulunan kişinin, sahip olduğu ve kullandığı yetkiler çerçevesinde hesap verebilmesidir. Başka bir deyişle "kamu hukukunda sorumluluk, yetkiyi takip eder". Önerilen düzenlemede ise Cumhurbaşkanlığı makamı bir yandan en yüksek yetkilerle donatılmakta, diğer yandan ise cezai denetimi imkânsıza yakın bir şekilde güçleştirilmiş olmaktadır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanların cezai sorumlulukları (Teklif m. 11, Anayasa m. 106/5 ve 106/10)

Madde 106

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p><i>F. Cumhurbaşkanı vekillik etme</i> Madde 106—Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, görevine dönmesine kadar, ölüm, çekilme veya başka bir sebeple Cumhurbaşkanlığı makamının boşalması halinde de yenisi</p>	<p><i>F. Cumhurbaşkanı yardımcıları, Cumhurbaşkanı vekalet ve bakanlar</i> Madde 106 – Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilir. Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde</p>

~~seçilinceye kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Cumhurbaşkanlığına vekillik eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.~~

kırkbeş gün içinde Cumhurbaşkanı seçimi yapılır. Yenisi seçilene kadar Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır. Genel seçime bir yıl ve daha az kalmışsa Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimi de Cumhurbaşkanı seçimi ile birlikte yemlenir. Genel seçime bir yıldan fazla kalmışsa seçilen Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi seçim tarihine kadar görevine devam eder. Kalan süreyi tamamlayan Cumhurbaşkanı açısından bu süre dönemden sayılmaz. Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinin yapılacağı tarihte her iki seçim birlikte yapılır.

Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.

Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları, **milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasında** Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları, 81 inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde andiçerler. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer.

Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları, Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları hakkında görevleri ile ilgili suç işledikleri iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması islenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasî partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasında her siyasî parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar.

Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık

yeni ve kesin bir süre verilir.
Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür.
Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içerisinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.

Bu kişilerin görevde buldukları sürede, görevleriyle ilgili 21 işledikleri iddia edilen suçlar bakımından, görevleri bittikten sonra da (5)'inci, (6)'ncı ve (7)'nci fıkra hükümleri uygulanır.
Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın görevi sona erer.
Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanlar, göreviyle ilgili olmayan suçlarda yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlerden yararlanır.
Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri ile teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenir.

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 11. maddesiyle (Anayasa Komisyonu'nda 10.madde olarak kabul edilmiştir) Anayasa'nın 106. maddesinde yapılması öngörülen değişiklik uyarınca, Cumhurbaşkanı'nın "...seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabil(eceği)"öngörülmektedir.

İlaveten, Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde veya Cumhurbaşkanı'nın hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde de, "...Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır" hükmü getirilmektedir.

DEĞERLENDİRME: Bu düzenlemenin göze çarpan ilk boyutu, Cumhurbaşkanı tarafından atanacak "Cumhurbaşkanı Yardımcıları"nın sayısının ne olacağı ve bu kişi(ler)in hangi asgari nitelikleri taşımaları gerektiği konusunda herhangi bir belirleme yapılmamış olduğudur. Gerçekten, teklif kapsamında bu göreve

kaç kişinin getirilebileceği ve bu kişilerin hangi niteliklere sahip olacakları konusu, tümüyle Cumhurbaşkanı'nın iradesine terk edilmiş olup; bu kararların denetimi de hiçbir şekilde mümkün bulunmamaktadır.

Bu noktada gözden kaçırılmaması gereken asıl husus; Cumhurbaşkanı Yardımcısı konumundaki kişi(ler)in yalnızca Cumhurbaşkanı'na "danışmanlık" yapan kişiler olmakla kalmayacağıdır. Aksine, bu kişi(ler) Cumhurbaşkanlığı'na vekâlet edecekleri süre boyunca Cumhurbaşkanı'na verilmesi önerilen her türlü Yürütme ve Yasama yetkilerini bizzat kullanabileceklerdir.

Teklif edilen bu sistemin, yürürlükteki anayasal sistemden tümüyle farklı bir içeriğe sahip olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Zira mevcut anayasal düzenleme uyarınca, Cumhurbaşkanlığı makamına vekâlet ihtiyacı ortaya çıktığında, bu görev Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından üstlenilmektedir. Bu düzenlemenin, önerilen düzenlemeden iki noktada ayrıldığını söylemek mümkündür:

1. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, aynı zamanda milletvekili olması nedeniyle, bizzat *seçilmiş* bir kişidir.
2. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, makamı itibariyle, aynı Cumhurbaşkanı gibi *ilkesel bir tarafsızlık* içindedir.

Teklif edilen hüküm uyarınca, Cumhurbaşkanı tarafından hiçbir ölçüte bağlı olmaksızın atanacak olan Cumhurbaşkanı Yardımcılarının ise, bu niteliklerin hiçbirine sahip olmayacağı açıktır.

Bu noktada ayrıca, böyle bir düzenlemenin, bu konuda bilinen dünya uygulamaları ile de bağdaşmadığını belirtmek gerekmektedir. Gerçekten, örneğin Başkanlık sisteminin en başarılı örneği olan Amerika Birleşik Devletleri'nde, "Başkan Yardımcısı" da, aynı "Başkan" gibi, halk tarafından seçilmekte ve gereken durumlarda Başkan'a ait önemli yetkileri kullanabilmesi de, ancak bu yolla meşrulaştırılmış olmaktadır.

ANAYASA KOMİSYONU'NDA YAPILAN DEĞİŞİKLER:

Yukarıda yapılan eleştirilere paralel olarak Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanların milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olmaları gerektiğine ilişkin hüküm metne eklenmiştir. Böylelikle en azından Cumhurbaşkanı yardımcılarının hangi asgari nitelikleri taşımaları gerektiği konusunda bir belirleme yapılmıştır. Ayrıca "*Cumhurbaşkanı yardımcılarının yemin etmeleri gerektiği*" ve "bu kişilerin görevlerinin bitmesinden sonra sadece görevlerine ilişkin suçlar bakımından Yüce Divanda yargılanacakları" hüküm altına alınmıştır.

Bu hüküm, Türk kamu hukukunun en temel ilkelerinden biri olan "İdarenin Kanuniliği" ilkesiyle ilgilidir. Anılan ilke, İdare teşkilatına ilişkin mevzuatın isimlendirilmesine ilişkin şekli bir belirlemeden ibaret olmayıp; İdare'nin tüm faaliyetlerinin kanunlar çerçevesinde yürütülmesi gerektiğini, idarenin eylem ve işlemlerinin meşruiyetini kanunî dayanaklarına uygun olmaktan aldığını ve son tahlilde halkın, Yasama Organındaki temsilcileri eliyle bu sürecin tamamı üzerinde denetim yetkisine sahip olduğunu ifade etmektedir.

Buna karşın, teklif edilen düzenleme, bu temel ilkeden tümüyle farklı bir düzene geçişi simgelemektedir. Gerçekten, söz konusu teklifle; Yürütme organının (ve İdare'nin) başı olan Cumhurbaşkanı'na tüm idare teşkilatını bizzat belirleme yetkisi tanınmakta bu yolla da İdarenin, kendisini sürekli biçimde ve kontrolsüz şekilde yeniden üreten bir mekanizmaya dönüşmesinin yolu açılmış olmaktadır.

Madde 116

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p><i>H. Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin Cumhurbaşkanına yenilenmesi</i></p> <p>Madde 116— Bakanlar Kurulunun, 110-uncu maddede belirtilen güvenoyunu alamaması ve 99-uncu veya 111-inci maddeler uyarınca güvensizlik oyuyla düşürülmesi hallerinde; kırkbeş gün içinde yeni Bakanlar Kurulu kurulamadığı veya kurulduğu halde güvenoyu alamadığı takdirde Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına danışarak, seçimlerin yenilenmesine karar verebilir.</p> <p>Başbakanın güvensizlik oyu ile düşürülmeden istifa etmesi üzerine kırkbeş gün içinde veya yeni seçilen Türkiye Büyük Millet Meclisinde Başkanlık Divanı seçiminden sonra yine kırkbeş gün içinde Bakanlar Kurulunun kurulamaması hallerinde de Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına danışarak seçimlerin yenilenmesine karar verebilir.</p> <p>Yenilenme kararı Resmi Gazetede yayımlanır ve seçime gidilir.</p>	<p><i>H. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanı seçimlerinin yenilenmesi</i></p> <p>Madde 116 – Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu ile seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Bu halde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.</p> <p>Cumhurbaşkanının seçimlerin yenilenmesine karar vermesi halinde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır,</p> <p>Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir.</p> <p>Seçimlerinin birlikte yenilenmesine karar verilen Meclisin ve Cumhurbaşkanının yetkileri, bu organların seçilmesine kadar sürer, Bu şekilde seçilen Meclis ve Cumhurbaşkanının görev süreleri de beş yıldır</p>

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

Bkz. Anayasa'nın 77. maddesiyle ilgili değişiklik teklifi hakkındaki değerlendirmeler.

Madde 119

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
--------------------	------------------------

III. Olağanüstü yönetim usulleri

A. Olağanüstü haller

1. Tabii afet ve ağır ekonomik bunalım sebebiyle olağanüstü hal ilanı

Madde 119— Tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.

III. Olağanüstü hal yönetimi

Madde 119- Cumhurbaşkanı, savaş hali, savaşı gerektirecek bir durumun baş göstermesi, ayaklanma olması veya vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışmanın veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması; anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması; kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması; tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek üzere **olağanüstü hal ilân edebilir**.

Olağanüstü hal ilanı kararı verildiği gün Resmi Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır; Meclis gerekli gördüğü takdirde olağanüstü halin süresini kısaltabilir, uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

Cumhurbaşkanının talebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi her defasında dört ayı geçmemek üzere süreyi uzatabilir. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.

Olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile 15 inci maddedeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandıracağı veya geçici olarak durdurulacağı, hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği kanunla düzenlenir.

Olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Kanun hükmündeki bu kararnameler Resmi Gazetede yayımlanır, aynı gün Meclis onayına sunulur.

Savaş ve mücbir sebeplerle Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplanamaması hariç olmak üzere; olağanüstü hal sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri bir ay içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülür ve karara bağlanır. Aksi halde olağanüstü hallerde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi kendiliğinden yürürlükten kalkar.

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 13. maddesiyle (Anayasa Komisyonu'nda 12.madde olarak kabul edilmiştir) Anayasa'nın 119. maddesinde yapılması öngörülen değişiklik uyarınca, olağanüstü hal ilân yetkisi "Cumhurbaşkanı Başkanlığı"ndaki Bakanlar Kurulu'ndan alınarak, Cumhurbaşkanı'na bırakılmaktadır

DEĞERLENDİRME: Mevcut sistemde olağanüstü hali ilan yetkisi "...Cumhurbaşkanlığı Başkanlığı'nda toplanan Bakanlar Kurulu"na aittir. Yetkinin bu şekilde Bakanlar Kurulu tarafından kullanılması, konunun kurul halinde tartışılmasına ve Cumhurbaşkanı'nın da fikir beyan etmesine imkân vermektedir.

Teklif metninde bu yetkinin yalnızca Cumhurbaşkanı'na bırakılması, toplum ve devlet hayatına ilişkin ciddî tehditlerin ortaya çıktığı bu en ciddi anlarda, alınması gereken tedbirler konusunda Yürütme organı içinde asgari bir tartışma ve kolektif karar alma imkânı dahi ortadan kaldırılmış olmaktadır.

Madde 142

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>E. Mahkemelerin kuruluşu Madde 142 – Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.</p>	<p>E. Mahkemelerin kuruluşu Madde 142 – Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir. Disiplin mahkemeleri dışında askeri mahkemeler kurulamaz. Ancak, savaş halinde asker kişilerin görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevli askeri mahkemeler kurulabilir.</p>

Madde 146

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
--------------------	------------------------

II. Yüksek mahkemeler

A. Anayasa Mahkemesi

1. Kuruluşu

Madde 146 – (Değişik: 7/5/2010-5982/16 md.)⁽¹⁾

Anayasa Mahkemesi **onbeş** üyeden kurulur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi; iki üyeyi Sayıştay Genel Kurulunun kendi başkan ve üyeleri arasından, her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden, bir üyeyi ise baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday içinden yapacağı gizli oylamayla seçer. Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılacak bu seçimde, her boş üyelik için ilk oylamada üye tam sayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tam sayısının salt çoğunluğu aranır. İkinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü oylama yapılır; üçüncü oylamada en fazla oy alan aday üye seçilmiş olur.

Cumhurbaşkanı; üç üyeyi Yargıtay, iki üyeyi Danıştay, **bir üyeyi Askerî Yargıtay, bir üyeyi Askerî Yüksek İdare Mahkemesi** genel kurullarınca kendi başkan ve üyeleri arasından her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden; en az ikisi hukukçu olmak üzere üç üyeyi Yükseköğretim Kurulunun kendi üyesi olmayan yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri arasından göstereceği üçer aday içinden; dört üyeyi üst kademe yöneticileri, serbest avukatlar, birinci sınıf hâkim ve savcılar ile en az beş yıl raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri arasından seçer.

Yargıtay, Danıştay, **Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi** ve Sayıştay genel kurulları ile Yükseköğretim Kurulundan Anayasa Mahkemesi üyeliğine aday göstermek için yapılacak seçimlerde, her boş üyelik için, (...) ⁽¹⁾ en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır. Baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday için yapılacak seçimde (...) ⁽¹⁾ en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır.

II. Yüksek mahkemeler

A. Anayasa Mahkemesi

1. Kuruluşu

Madde 146 – (Değişik: 7/5/2010-5982/16 md.) (1)

Anayasa Mahkemesi **onbeş** üyeden kurulur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi; iki üyeyi Sayıştay Genel Kurulunun kendi başkan ve üyeleri arasından, her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden, bir üyeyi ise baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday içinden yapacağı gizli oylamayla seçer. Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılacak bu seçimde, her boş üyelik için ilk oylamada üye tam sayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tam sayısının salt çoğunluğu aranır. İkinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü oylama yapılır; üçüncü oylamada en fazla oy alan aday üye seçilmiş olur.

Cumhurbaşkanı; üç üyeyi Yargıtay, iki üyeyi Danıştay genel kurullarınca kendi başkan ve üyeleri arasından her boş yer için gösterecekleri üçer aday içinden; en az ikisi hukukçu olmak üzere üç üyeyi Yükseköğretim Kurulunun kendi üyesi olmayan yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri arasından göstereceği üçer aday içinden; dört üyeyi üst kademe yöneticileri, serbest avukatlar, birinci sınıf hâkim ve savcılar ile en az beş yıl raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri arasından seçer.

Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay genel kurulları ile Yükseköğretim Kurulundan Anayasa Mahkemesi üyeliğine aday göstermek için yapılacak seçimlerde, her boş üyelik için, (...) (1) en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır. Baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday için yapılacak seçimde (...) (1) en fazla oy alan üç kişi aday gösterilmiş sayılır.

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 19/D. maddesiyle, Anayasa'nın 146. maddesinde düzenlenen Anayasa Mahkemesi'nin üye sayısının, "Askerî Yargıtay" ve "Askerî Yüksek İdare Mahkemesi"nin kaldırılması ve buralardan Anayasa Mahkemesi'ne üye seçimine son verilmesi neticesinde, 17'den 15'e indirilmesi önerilmektedir.

DEĞERLENDİRME: Önerilen düzenleme uyarınca askeri mahkemelerin kaldırılmasının bir sonucu olarak Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nden Anayasa Mahkemesine üye seçilmesi uygulamasına son verilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken konu, Mahkeme'nin üye sayısının değişmesi değil; ama bu üyelerin atanama biçimidir. Bu bağlamda, üye sayısı 15' düşürülen Yüksek Mahkeme'nin;

- 3 Üyesi, Cumhurbaşkanının iktidar partisi genel başkanı olarak kontrol ettiği Meclis tarafından seçilmekte,
- 3 Üyesi, üyelerini Cumhurbaşkanının belirlediği YÖK tarafından önerilmekte ve Cumhurbaşkanı tarafından seçilmekte,
- 4 Üyesi, belli kategori isimleri arasından doğrudan Cumhurbaşkanınca seçilmekte.
- Kalan 5 Üye de Yargıtay ve Danıştay'ın gösterdiği adaylar arasından yine Cumhurbaşkanı tarafından seçilmektedir.

Özetle, Anayasa Mahkemesi'nin neredeyse tüm Üyeleri bir şekilde Cumhurbaşkanı tarafından seçilmiş ve atanmış olmaktadır.

Bu şekilde oluşmuş bir Anayasa Mahkemesi'nin de, Cumhurbaşkanı'nın iktidar partisi genel başkanlığını yaptığı Meclisten gelecek kanunların Anayasa'ya uygunluğunu ne kadar etkin bir biçimde denetleyebileceği ya da Yüce Divan görevini tarafsız ve bağımsız şekilde nasıl yerine getirebileceği konusunda endişe duymak ise, kaçınılmaz görünmektedir.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı (Teklif m. 1, Anayasa m. 9)

Madde 159

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
III. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Madde 159 – (Değişik: 7/5/2010-5982/22 md.) ^o Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.	III. Hakimler ve Savcılar Kurulu Madde 159 – (Değişik: 7/5/2010-5982/22 md.) (1) Hâkimler ve Savcılar Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulur ve görev yapar.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yirmiiki asıl ve oniki yedek üyeden oluşur; üç daire halinde çalışır.

Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir. Kurulun, dört asıl üyesi, nitelikleri kanunda belirtilen; yükseköğretim kurumlarının hukuk, (...) ⁽⁴⁾ dallarında görev yapan öğretim üyeleri, (...) ⁽⁴⁾ ile avukatlar arasından Cumhurbaşkanınca, üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca, iki asıl ve iki yedek üyesi Danıştay üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca, bir asıl ve bir yedek üyesi Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından, yedi asıl ve dört yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcılar arasından adli yargı hâkim ve savcılarınca, üç asıl ve iki yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcılar arasından idari yargı hâkim ve savcılarınca, dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir.

Kurul üyeliği seçimi, üyelerin görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde yapılır. Cumhurbaşkanı tarafından seçilen üyelerin görev süreleri dolmadan Kurul üyeliğinin boşalması durumunda, boşalmayı takip eden altmış gün içinde, yeni üyelerin seçimi yapılır. Diğer üyeliklerin boşalması halinde, asıl üyenin yedeği tarafından kalan süre tamamlanır.

Yargıtay, Danıştay ve Türkiye Adalet Akademisi genel kurullarından seçilecek Kurul üyeliği için her üyenin, birinci sınıf adli ve idari yargı hâkim ve savcılar arasından seçilecek Kurul üyeliği için her hâkim ve savcının; (...) ⁽⁴⁾ oy kullanacağı seçimlerde, en fazla oy alan adaylar sırasıyla asıl ve yedek üye seçilir. Bu seçimler her dönem için bir defada ve gizli oyla yapılır. Kurulun, Adalet Bakanı ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı dışındaki asıl üyeleri, görevlerinin devamı süresince; kanunda belirlenenler dışında başka bir görev alamazlar veya Kurul tarafından başka bir göreve atanamaz ve seçilemezler.

"Hâkimler ve Savcılar Kurulu **on üç üyeden** oluşur; iki daire hâlinde çalışır.

Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir. Kurulun, üç üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcılar arasından, bir üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcılar arasından Cumhurbaşkanınca; üç üyesi Yargıtay üyeleri, bir üyesi Danıştay üyeleri, üç üyesi nitelikleri kanunda belirtilen yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilir. Öğretim üyeleri ile avukatlar arasında n seçilen üyelerden, en az birinin öğretim üyesi ve en az birinin de avukat olması zorunludur. Kurulun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilecek üyeliklerine ilişkin başvurular, Meclis Başkanlığına yapılır. Başkanlık, başvuruları Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona gönderir. Komisyon her bir üyelik için üç adayı, üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla belirler. Birinci oylamada aday belirleme işleminin sonuçlandırılmaması hâlinde ikinci oylamada üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu aranır. Bu oylamada da aday belirlenemediği takdirde her bir üyelik için en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile aday belirleme işlemi tamamlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Komisyon tarafından belirlenen adaylar arasından, her bir üye için ayrı ayrı gizli oyla seçim yapar. Birinci oylamada üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu; bu oylamada seçimin sonuçlandırılmaması hâlinde, ikinci oylamada üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu aranır. İkinci oylamada da üye seçilemediği takdirde en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile üye seçimi tamamlanır.

Üyeler dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler bir kez daha

Kurulun yönetimi ve temsili Kurul Başkanına aittir. Kurul Başkanı dairelerin çalışmalarına katılamaz. Kurul, kendi üyeleri arasından daire başkanlarını ve daire başkanlarından birini de başkanvekili olarak seçer. Başkan, yetkilerinden bir kısmını başkanvekiline devredebilir.

Kurul, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

Hâkim ve savcılarının görevlerini; kanun, ~~tüzük~~, yönetmeliklere ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve Hâkimler ve Savcılar ~~Yüksek~~ Kurulu Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır. Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle de yaptırılabilir.

Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.

Kurula bağlı Genel Sekreterlik kurulur. Genel Sekreter, birinci sınıf hâkim ve savcılardan Kurulun teklif ettiği üç aday arasından Kurul Başkanı tarafından atanır. Kurul müfettişleri ile Kurulda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcılarını, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Kurula aittir.

Adalet Bakanlığının merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcılar ile adalet

seçilebilir.

Kurul üye Kurul üyeliği seçimi, üyelerin görev süresinin dolmasından önceki otuz gün içinde yapılır. Seçilen üyelerin görev süreleri dolmadan Kurul üyeliğinin boşalması durumunda, boşalmayı takip eden otuz gün içinde, yeni üyelerin seçimi yapılır.

Kurulun, Adalet Bakanı ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı dışındaki asıl üyeleri, görevlerinin devamı süresince; kanunda belirlenenler dışında başka bir görev alamazlar veya Kurul tarafından başka bir göreve atanamaz ve seçilemezler.

Kurulun yönetimi ve temsili Kurul Başkanına aittir. Kurul Başkanı dairelerin çalışmalarına katılamaz. Kurul, kendi üyeleri arasından daire başkanlarını ve daire başkanlarından birini de başkanvekili olarak seçer. Başkan, yetkilerinden bir kısmını başkanvekiline devredebilir.

Kurul, adlî ve idarî yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma, kadro dağıtma, meslekte kalmaları uygun görülmeyenler hakkında karar verme, disiplin cezası verme, görevden uzaklaştırma işlemlerini yapar; Adalet Bakanlığının, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin değiştirilmesi konusundaki tekliflerini karara bağlar; ayrıca, Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirir.

Hâkim ve savcılarının görevlerini; kanun, yönetmeliklere ve genelgelere (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Kurulu Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır. Soruşturma ve inceleme işlemleri, hakkında

müfettişlerini ve hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçileri, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Adalet Bakanına aittir.

Kurul üyelerinin seçimi, dairelerin oluşumu ve işbölümü, Kurulun ve dairelerin görevleri, toplantı ve karar yeter sayıları, çalışma usul ve esasları, dairelerin karar ve işlemlerine karşı yapılacak itirazlar ve bunların incelenmesi usulü ile Genel Sekreterliğin kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir.

soruşturma ve inceleme yapılacak olandan daha kıdemli hâkim veya savcı eliyle de yaptırılabilir.

Kurulun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulamaz.

Kurula bağlı Genel Sekreterlik kurulur. Genel Sekreter, birinci sınıf hâkim ve savcılardan Kurulun teklif ettiği üç aday arasından Kurul Başkanı tarafından atanır. Kurul müfettişleri ile Kurulda geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcıları, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Kurula aittir.

Adalet Bakanlığının merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında geçici veya sürekli olarak çalıştırılacak hâkim ve savcılar ile adalet müfettişlerini ve hâkim ve savcı mesleğinden olan iç denetçileri, muvafakatlerini alarak atama yetkisi Adalet Bakanına aittir.

Kurul üyelerinin seçimi, dairelerin oluşumu ve işbölümü, Kurulun ve dairelerin görevleri, toplantı ve karar yeter sayıları, çalışma usul ve esasları, dairelerin karar ve işlemlerine karşı yapılacak itirazlar ve bunların incelenmesi usulü ile Genel Sekreterliğin kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir.

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

KURUL'UN İSMİNDEN "YÜKSEK" KELİMESİNİN KALDIRILMASI

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 17. maddesiyle (Anayasa Komisyonu'nda 14.madde olarak kabul edilmiştir) Anayasa'nın 159. maddesinde düzenlenen "*Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu*"nun adındaki "...Yüksek..." kelimesinin madde başlığından çıkarılması önerilmektedir. Bu düzenlemeye paralel olarak, Anayasa'nın farklı yerlerinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na yapılan tüm atıfların da bu yeni isimlendirmeye uygun olarak düzeltilmesi öngörülmektedir.

DEĞERLENDİRME: Bu düzenlemenin teknik olarak "yol açtığı" hiçbir etki bulunmamakla birlikte, Anayasa değişikliği teklifinin felsefî ve siyasî arka plânını

ortaya koyması bakımından son derece dikkate değer olduğu düşünülmektedir.

Gerçekten de bu değişiklik, Anayasa değişikliği teklifiyle gündeme getirilen bu yeni Anayasa düzeninde hukukun, Yargının ve tüm temel hak ve özgürlüklerin yerinin ne olabileceği konusunda çok açık bir fikir vermektedir. Bu anlayışa göre Yargı, "Kuvvetler Ayrılığı" prensibine uygun olarak işleyen ve özellikle de Yürütme'nin ezici kuvvetine karşı vatandaşlar için bir güvence mekanizması olan bir "Kuvvet" olmaktan uzaklaştırılmakta ve adeta Yürütme'ye tâbi olan bürokratik bir organ şeklinde tasarlanmaktadır. Nitekim Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun üye kompozisyonuna ilişkin olarak önerilen düzenlemeler de, bu anlayışın somut bir yansıması ve dışı vurumu olmaktan öte bir anlam taşımamaktadır.

Bu tutumun, Yargı Kuvveti'nin niteliğini vurgulamak amacıyla Anayasa'nın 9. Maddesine "...tarafsız..." kelimesi eklenerek verilmek istenen mesajla bağdaşmadığı da, hiçbir kuşkuyla yer vermeyecek biçimde karşımızda durmaktadır.

HÂKİMLER SAVCILAR (YÜKSEK) KURULU'NUN YAPISI

DEĞİŞİKLİK: Anayasa değişikliği teklifinin 17. maddesiyle (Anayasa Komisyonu'nda 14.madde olarak kabul edilmiştir) Anayasa'nın 159. maddesinde düzenlenen "Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu"nun kompozisyonu değiştirilmektedir.

DEĞERLENDİRME: Açıkça belirtmek gerekmektedir ki bu öneri, Anayasa'nın 9. maddesinde tanımlanan "...bağımsız ve tarafsız" Yargı hedefiyle taban **tabana zıt bir düzenlemedir**. Gerçekten, önerilen değişiklik kapsamında, 12 üyeden oluşan Kurul'un 5 üyesinin doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanması öngörülmektedir. Kurul'un başkanlığını yapacak olan "Adalet Bakanı"nın da zaten Cumhurbaşkanı tarafından atanan bir kişi olduğu düşünüldüğünde, Kurul'un toplam 12 üyesinin 6'sı Cumhurbaşkanı'nca bizzat belirlenmiş olacaktır.

Üstelik burada unutulmaması gereken şey; bu atamaları yapan kişinin sıfatı "Cumhurbaşkanı" olmasına karşılık, önerilen değişiklik uyarınca bu kişinin aynı zamanda "İktidar Partisi Genel Başkanı" olmasının kuvvetle muhtemel olduğudur.. Nitekim teklife göre Kurul'un kalan 5 üyesi de Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından atanacak olup; Cumhurbaşkanı'nın genel başkanı olduğu siyasî parti'nin çoğunlukta olacağı bir Meclis kompozisyonundan hangi eğilimdeki üyelerin geleceğini öngörmek güç değildir.

Sonuç olarak, bu öneri kapsamında Ülke'nin en yüksek yargısal atama kurulunun üyeleri, neredeyse tümüyle "İktidar Partisi Genel Başkanı" tarafından belirlenmiş ve atanmış olacaktır.

Bu noktada Siyasî Partiler Kanunu'nun parti genel başkanına tanıdığı geniş yetkiler neticesinde, Türkiye'de uzun süreden beri şikâyet konusu olan "lider sultanı" olgusunun da hatırdan tutulması gerekmektedir. Zira bu olgunun da etkisiyle, Hâkimler Savcılar (Yüksek) Kurulu'nun (ve Anayasa Mahkemesi'nin) **neredeyse tüm üyelerinin fiilen bir tek seçici tarafından, şekillendirilmesi** söz konusu olacaktır. Bu durum karşısında, Hâkimler ve Savcılar (Yüksek) Kurulu'nun "Anayasa'da yer alan bir Kurul" olmasının da, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı açısından herhangi bir güvence teşkil etmeyeceği açıktır.

Son olarak, bu durumun Avukatlık mesleğine olacak muhtemel etkisini de ayrıca vurgulamak gerekmektedir. Gerçekten, anılan düzenlemenin kabulüyle birlikte, artık Yargı'nın tümüyle siyasî iktidarın güdümüne alınacağı böyle bir ortamda, **"Avukatlık" mesleğinin yerini almaya cüret edecek "Siyasî İş Takipçilerinin" ortaya çıkacağını** öngörmek güç değildir. Bu bağlamda, söz konusu teklifin, Türkiye Barolar Birliği tarafından 2014 yılında yayımlanan "Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun Yeniden Yapılandırılmasına Dair Değerlendirme ve Öneriler"e

(<http://www.barobirlik.org.tr/dosyalar/duyurular/hsykrapor.pdf>) ve Avrupa Konseyi'nin Yüksek Yargı Kurulları'na ilişkin tavsiye kararlarına

(<http://www.barobirlik.org.tr/Detay22665.tbb>) taban tabana zıt bir yapıda olduğunu da özellikle ifade etmek gerekmektedir.

ANAYASA KOMİSYONU'NDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER:

Anayasa Komisyonunda yapılan değişiklikle, Hakimler Savcılar Kurulunun üye sayısı 13 e çıkarılmıştır. Sonuç olarak, Kurula Adalet Bakanının katılmadığı hallerde katılması öngörülen Adalet Bakanlığı Müsteşarı, kurulun doğal üyesi haline getirilmiştir. Cumhurbaşkanının üst düzey kamu yöneticilerini ve dolayısıyla Adalet Bakanlığı Müsteşarını da Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle atayacağı düşünüldüğünde, Kurul'un toplam 13 üyesinin 7'si bizzat Cumhurbaşkanı tarafından belirlenmiş olacaktır.

BAĞLANTILI HÜKÜMLER:

- Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı (Teklif m. 1, Anayasa m. 9)
- Anayasa Mahkemesi (Teklif m. 19/D, Anayasa m. 146)

Madde 161

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>DÖRDÜNCÜ KISIM <i>Mali ve Ekonomik Hükümler</i> BİRİNCİ BÖLÜM <i>Mali Hükümler</i> I. Bütçe A. Bütçenin hazırlanması ve uygulanması Madde 161—Devletin ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları, yıllık bütçelerle yapılır. (Değişik ikinci fıkra: 29/10/2005-5428/3 md.) Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü kanunla düzenlenir. Kanun, kalkınma planları ile ilgili yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller koyabilir. Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.</p>	<p>DÖRDÜNCÜ KISIM <i>Mali ve Ekonomik Hükümler</i> BİRİNCİ BÖLÜM <i>Mali Hükümler</i> I. Bütçe Bütçe ve kesin hesap Madde 161 – Kamu idarelerinin ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır. Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller kanunla düzenlenir. Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz. Cumhurbaşkanı bütçe kanun teklifini, malî yılbaşından en az yetmişbeş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Bütçe teklifi Bütçe Komisyonunda görüşülür. Komisyonun ellibeş gün içinde kabul edeceği metin Genci Kurulda görüşülür ve malî yılbaşına kadar karara bağlanır. Bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, bir</p>

önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirme oranına göre artırılarak yürürlüğe konur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini her bütçenin görüşülmesi sırasında açıklarlar, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.

Genel Kurulda kamu idare bütçeleri ile değişiklik önerileri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır.

Merkezî yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek tutarın sınırını gösterir. Harcanabilecek tutarın Cumhurbaşkanlığı karnamesi ile aşılabileceğine dair bütçe kanununa hüküm konulamaz.

Carî yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik teklifleri ile cari ve izleyen yılların bütçelerine malî yük getiren tekliflerde, öngörülen giderleri karşılayabilecek mali kaynak gösterilmesi zorunludur.

Merkezî yönetim kesinhesap kanunu teklifi, ilgili olduğu mali yılın sonundan başlayarak en geç altı ay sonra Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesinhesap kanun teklifinin verilmesinden başlayarak en geç yetmişbeş gün içinde Meclise sunar.

Kesinhesap kanunu teklifi ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılmamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez.

Kesinhesap kanunu teklifi, yeni yıl bütçe kanunu teklifiyle birlikte görüşülür ve karara bağlanır.

MADDE DEĞİŞİKLİĞİ HAKKINDA NOTLARI OKUMAK İÇİN TIKLAYINIZ

Teklifin bu düzenlemesi ile ilgili TBB'nin notu;

Bkz. Anayasa'nın 87. maddesiyle ilgili değişiklik teklifi hakkındaki değerlendirmeler.

Bağlantısı Nedeniyle Değişen Hükümler

Madde 8

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>VIII. Yürütme yetkisi ve görevi Madde 8 – Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.</p>	<p>VIII. Yürütme yetkisi ve görevi Madde 8 – Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.</p>

Madde 15

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>IV. Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması Madde 15 – Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.</p>	<p>IV. Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması Madde 15 – Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.</p>

Madde 17

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>İKİNCİ BÖLÜM KİŞİNİN HAKLARI VE ÖDEVLERİ I. Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı</p>	<p>İKİNCİ BÖLÜM KİŞİNİN HAKLARI VE ÖDEVLERİ I. Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı</p>

Madde 17 –(4) (...)^o meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması, **sıkıyönetim** veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.

Madde 17 –(4) (...)(1) meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.

Madde 19

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

III. Kişi hürriyeti ve güvenliği

Madde 19 – (6) (Değişik birinci cümle: 3/10/2001-4709/4 md.) Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal, **sıkıyönetim** ve savaş hallerinde uzatılabilir.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

III. Kişi hürriyeti ve güvenliği

Madde 19 – (6) (Değişik birinci cümle: 3/10/2001-4709/4 md.) Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal ve savaş hallerinde uzatılabilir

Madde 73

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

VI. Vergi ödevi

Madde 73 –
(4) Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

VI. Vergi ödevi

Madde 73 –
(4) Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun

belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi **Bakanlar Kuruluna** verilebilir.

belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi **Cumhurbaşkanına** verilebilir.

Madde 82

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

3. Üyelikle bağdaşmayan işler

Madde 82 –

(2) Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmi veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler. ~~Bir üyenin belli konuda ve altı ayı aşmamak üzere Bakanlar Kuruluna verilecek geçici bir görevi kabul etmesi, Meclisin kararına bağlıdır.~~

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

3. Üyelikle bağdaşmayan işler

Madde 82 –

(2) Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmi veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler.

Madde 88

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi

Madde 88 – Kanun teklif etmeye **Bakanlar Kurulu**

ve milletvekilleri yetkilidir.

Kanun ~~tasarı ve~~ tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları içtüzükle düzenlenir.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

B. Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi

Madde 88 – Kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir.

Kanun tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları içtüzükle düzenlenir.

Madde 96

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>D. Toplantı ve karar yeter sayısı Madde 96 – (Değişik birinci fıkra: 31/5/2007-5678/3 md.) ⁽²⁾ Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.</p> <p>Bakanlar Kurulu üyeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin katılmadıkları oturumlarında, kendileri yerine oy kullanmak üzere bir bakana yetki verebilirler. Ancak bir bakan kendi oyu ile birlikte en çok iki oy kullanabilir.</p>	<p>D. Toplantı ve karar yeter sayısı Madde 96 – (Değişik birinci fıkra: 31/5/2007-5678/3 md.) (2) Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.</p>

Madde 108

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>H. Devlet Denetleme Kurulu Madde 108 – İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.</p> <p>Silahlı Kuvvetler ve yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.</p>	<p>Madde 108 – İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.</p> <p>Yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.</p>

Devlet Denetleme Kurulunun ~~üyeleri ve üyeleri içinden Başkanı, kanunda belirlenen nitelikteki kişiler arasından,~~ Cumhurbaşkanınca atanır.

Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, ~~kanunla~~ düzenlenir.

Devlet Denetleme Kurulunun **Başkan ve üyeleri**, Cumhurbaşkanınca atanır.

Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, **Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile** düzenlenir.

Madde 117

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

İ. Milli Savunma

1. Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı

Madde 117 – (2) Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, **Bakanlar Kurulu** sorumludur.

(4) Genelkurmay Başkanı, ~~Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine,~~ Cumhurbaşkanınca atanır; görev ve yetkileri kanunla düzenlenir. Genelkurmay Başkanı, bu görev ve yetkilerinden dolayı ~~Başbakana~~ karşı sorumludur.

~~(5) Milli Savunma Bakanlığının, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıkları ile görev ilişkileri ve yetki alanı kanunla düzenlenir.~~

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

İ. Milli Savunma

1. Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı

Madde 117 – (2) Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetlerin yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, **Cumhurbaşkanı** sorumludur.

(4) Genelkurmay Başkanı Cumhurbaşkanınca atanır; görev ve yetkileri kanunla düzenlenir. Genelkurmay Başkanı, bu görev ve yetkilerinden dolayı **Cumhurbaşkanına** karşı sorumludur.

Madde 118

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

2. Milli Güvenlik Kurulu

Madde 118 – (Değişik birinci fıkrası: 3/10/2001-4709/32 md.) Millî Güvenlik Kurulu; Cumhurbaşkanının başkanlığında, ~~Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Başbakan yardımcıları~~, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, ~~Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından~~ kurulur.

(3) **(Değişik birinci cümle: 3/10/2001-4709/32 md.)** Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini ~~Bakanlar Kuruluna~~ bildirir. Kurulun, Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar ~~Bakanlar Kurulunca~~ değerlendirilir.

(4) Milli Güvenlik Kurulunun gündemi; ~~Başbakan~~ ve Genelkurmay Başkanının önerileri dikkate alınarak Cumhurbaşkanınca düzenlenir.

(5) Cumhurbaşkanı katılmadığı zamanlar Milli Güvenlik Kurulu ~~Başbakanın~~ başkanlığında toplanır.

(6) Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri ~~kanunla~~ düzenlenir.

2. Milli Güvenlik Kurulu

Madde 118 – (Değişik birinci fıkrası: 3/10/2001-4709/32 md.) Millî Güvenlik Kurulu; Cumhurbaşkanının başkanlığında, **Cumhurbaşkanı yardımcıları**, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, **Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri komutanlarından** kurulur.

(3) **(Değişik birinci cümle: 3/10/2001-4709/32 md.)** Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini **Cumhurbaşkanına** bildirir. Kurulun, Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar **Cumhurbaşkanınca** değerlendirilir.

(4) Milli Güvenlik Kurulunun gündemi; **Cumhurbaşkanı yardımcıları** ve Genelkurmay Başkanının önerileri dikkate alınarak Cumhurbaşkanınca düzenlenir.

(5) Cumhurbaşkanı katılmadığı zamanlar Milli Güvenlik Kurulu **Cumhurbaşkanı yardımcısının** başkanlığında toplanır.

(6) Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri **Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile** düzenlenir.

Madde 124

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

2. Yönetmelikler

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

2. Yönetmelikler

Madde 124 – Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri,

Madde 124 – Başkanlık, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve ~~tüzüklerin~~ uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.
Hangi yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayımlanacağı kanunda belirtilir.

kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve **Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin** uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.
Hangi yönetmeliklerin Resmi Gazetede yayımlanacağı kanunda belirtilir.

Madde 125

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Yargı yolu

Madde 125 –

İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.(Ek hüküm: 13/8/1999-4446/2 md.) Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir.

~~Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler ile Yüksek Askerî Şûranın kararları yargı denetimi dışındadır. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/11 md.) Ancak, Yüksek Askerî Şûranın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır.~~

İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlar.

(Değişik birinci cümle: 7/5/2010-5982/11 md.) Yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup,

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

B. Yargı yolu

Madde 125 –

İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.(Ek hüküm: 13/8/1999-4446/2 md.) Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir.

İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlar.

(Değişik birinci cümle: 7/5/2010-5982/11 md.) Yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiçbir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı verilemez.

hiçbir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı verilemez.

İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir.

Kanun, olağanüstü hallerde, ~~sıkıyönetim~~, seferberlik ve savaş halinde ayrıca milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık nedenleri ile yürütmenin durdurulması kararı verilmesini sınırlayabilir.

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.

İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir.

Kanun, olağanüstü hallerde, seferberlik ve savaş halinde ayrıca milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık nedenleri ile yürütmenin durdurulması kararı verilmesini sınırlayabilir.

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.

Madde 127

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

2. Mahalli idareler

Madde 127 –

Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

2. Mahalli idareler

Madde 127 –

Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/12 md.) Mahalli idarelerin seçimleri, 67 nci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. ~~Ancak, milletvekili genel veya ara seçiminden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahalli idareler organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel veya ara seçimler milletvekili genel veya ara seçimleriyle birlikte yapılır.~~ Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.

Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında ~~Bakanlar Kurulunun~~ izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

(Değişik: 23/7/1995 - 4121/12 md.) Mahalli idarelerin seçimleri, 67 nci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir. Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında **Cumhurbaşkanının** izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>2. Yükseköğretim üst kuruluşları Madde 131 – (2) (Değişik ikinci fıkra: 7/5/2004-5170/8 md.) Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler ve Bakanlar Kurulunca seçilen ve sayıları, nitelikleri, seçilme usulleri kanunla belirlenen adaylar arasından rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek sureti ile Cumhurbaşkanınca atanan üyeler ve Cumhurbaşkanınca doğrudan doğruya seçilen üyelere kurulur.</p>	<p>2. Yükseköğretim üst kuruluşları Madde 131 – (2) (Değişik ikinci fıkra: 7/5/2004-5170/8 md.) Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler tarafından seçilen ve sayıları, nitelikleri, seçilme usulleri kanunla belirlenen adaylar arasından rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek sureti ile Cumhurbaşkanınca atanan üyeler ve Cumhurbaşkanınca doğrudan doğruya seçilen üyelere kurulur.</p>

Madde 134

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>G. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Madde 134 – Atatürkçü düşüncüyü, Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla; Atatürk'ün manevi himayelerinde, Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Başbakanlığa bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" kurulur.</p>	<p>G. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Madde 134 – Atatürkçü düşüncüyü, Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla; Atatürk'ün manevi himayelerinde, Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakana bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" kurulur.</p>

Madde 137

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>J. Kanunsuz emir</p>	<p>J. Kanunsuz emir Madde 137 – Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle</p>

Madde 137 – Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, ~~tüzük~~, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilirse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, **Cumhurbaşkanlığı kararnamesi**, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilirse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Madde 148

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

3. Görev ve yetkileri

Madde 148 – Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde, ~~sıkıyönetim~~ ve savaş hallerinde çıkarılan ~~kanun hükmünde kararnamelerin~~ şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılmaz.

(6) Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanını, ~~Bakanlar Kurulu üyelerini~~, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, ~~Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi~~ Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcivekilini, Hakimler ve Savcılar ~~Yüksek~~ Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar. ⁽¹⁾

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

3. Görev ve yetkileri

Madde 148 – Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde, ve savaş hallerinde çıkarılan **Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin** şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılmaz.

Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanını, **Cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları**, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcivekilini, Hakimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar. (1)

Madde 150

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>5. İptal davası Madde 150 – Kanunların, kanun hükmündeki kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı, Cumhurbaşkanına, iktidar ve anamuhalefet partisi Meclis grupları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir. İktidarda birden fazla siyasi partinin bulunması halinde, iktidar partilerinin dava açma hakkını en fazla üyeye sahip olan parti kullanır.</p>	<p>5. İptal davası Madde 150– Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı, Cumhurbaşkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubuna ve üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir.</p>

Madde 151

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>6. Dava açma süresi Madde 151 – Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı, iptali istenen kanun, kanun hükmünde kararname veya içtüzüğü'nün Resmi Gazetede yayımlanmasından başlayarak altmış gün sonra düşer.</p>	<p>6. Dava açma süresi Madde 151 – Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı, iptali istenen kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya içtüzüğü'nün Resmi Gazetede yayımlanmasından başlayarak altmış gün sonra düşer.</p>

Madde 152

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
--------------------	------------------------

7. Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi

Madde 152 – Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya ~~kanun hükmünde kararnamenin~~ hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.

7. Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi

Madde 152 – Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya **Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin** hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.

Madde 153

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

8. Anayasa Mahkemesinin kararları

Madde 153 –

(2) Anayasa Mahkemesi bir kanun veya ~~kanun hükmünde kararnamenin~~ tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

8. Anayasa Mahkemesinin kararları

Madde 153 –

(2) Anayasa Mahkemesi bir kanun veya **Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin** tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.

Madde 154

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Yargıtay

Madde 154 –

(2) Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış adli yargı hakim ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından Hakimler ve Savcılar **Yüksek** Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

B. Yargıtay

Madde 154 –

(2) Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrılmış adli yargı hakim ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından Hakimler ve Savcılar Kurulunca üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.

Madde 155

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p><i>C. Danıştay</i> Madde 155 – (2) (Değişik ikinci fıkra: 13/8/1999 - 4446/3 md.) Danıştay, davaları görmek, Başbakan ve Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında iki ay içinde düşüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını incelemek, idari uyuşmazlıkları çözmek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir. (3) Danıştay üyelerinin dörtte üçü, birinci sınıf idari yargı hakim ve savcılar ile bu meslekten sayılanlar arasından Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu; dörtte biri, nitelikleri kanunda belirtilen görevliler arasından Cumhurbaşkanı; tarafından seçilir.</p>	<p><i>C. Danıştay</i> Madde 155 – (2) (Değişik ikinci fıkra: 13/8/1999 - 4446/3 md.) Danıştay, davaları görmek, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında iki ay içinde düşüncesini bildirmek, idari uyuşmazlıkları çözmek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir. (3) Danıştay üyelerinin dörtte üçü, birinci sınıf idari yargı hakim ve savcılar ile bu meslekten sayılanlar arasından Hakimler ve Savcılar Kurulu; dörtte biri, nitelikleri kanunda belirtilen görevliler arasından Cumhurbaşkanı; tarafından seçilir.</p>

Madde 158

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p><i>F. Uyuşmazlık Mahkemesi</i> Madde 158 – Uyuşmazlık Mahkemesi adli, idari ve askeri-yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenmeye yetkilidir.</p>	<p><i>F. Uyuşmazlık Mahkemesi</i> Madde 158 – Uyuşmazlık Mahkemesi adli ve idari yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlenmeye yetkilidir.</p>

Madde 166

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>İKİNCİ BÖLÜM Ekonomik Hükümler I. Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey ⁽¹⁾ Madde 166 – (4) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/23 md.) Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında hükümete istişarî nitelikte görüş bildirmek amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulur. Ekonomik ve Sosyal Konseyin kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenir.</p>	<p>İKİNCİ BÖLÜM Ekonomik Hükümler I. Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey (1) Madde 166 – (4) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/23 md.) Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında Cumhurbaşkanına istişarî nitelikte görüş bildirmek amacıyla Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulur. Ekonomik ve Sosyal Konseyin kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenir.</p>

Madde 167

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>II. Piyasaların denetimi ve dış ticaretin düzenlenmesi Madde 167 – (2) Dış ticaretin ülke ekonomisinin yararına olmak üzere düzenlenmesi amacıyla ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülükler dışında ek mali yükümlülükler koymaya ve bunları kaldırmaya kanunla Bakanlar Kuruluna yetki verilebilir.</p>	<p>II. Piyasaların denetimi ve dış ticaretin düzenlenmesi Madde 167 – (2) Dış ticaretin ülke ekonomisinin yararına olmak üzere düzenlenmesi amacıyla ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülükler dışında ek mali yükümlülükler koymaya ve bunları kaldırmaya kanunla Cumhurbaşkanına yetki verilebilir.</p>

Mülga Hükümler

Madde 91

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p><i>E. Kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verme</i></p> <p>Madde 91 – Türkiye Büyük Millet Meclisi, Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebilir. Ancak sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez. Yetki kanunu, çıkarılacak kanun hükmünde kararnamenin, amacını, kapsamını, ilkelerini, kullanma süresini ve süresi içinde birden fazla kararname çıkarılıp çıkarılamayacağını gösterir.</p> <p>Bakanlar Kurulunun istifası, düşürülmesi veya yasama döneminin bitmesi, belli süre için verilmiş olan yetkinin sona ermesine sebep olmaz.</p> <p>Kanun hükmünde kararnamenin, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından süre bitiminden önce onaylanması sırasında, yetkinin son bulduğu veya süre bitimine kadar devam ettiği de belirtilir.</p> <p>Sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde, Cumhurbaşkanının Başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunun kanun hükmünde kararname çıkarmasına ilişkin hükümler saklıdır.</p> <p>Kanun hükmünde kararnameler, Resmi Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girerler. Ancak, kararnamede yürürlük tarihi olarak daha sonraki bir tarih de gösterilebilir.</p> <p>Kararnameler, Resmi Gazetede yayımlandıkları gün Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.</p> <p>Yetki kanunları ve bunlara dayanan kanun hükmünde kararnameler, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonları ve Genel Kurulunda öncelikle ve ivedilikle görüşülür.</p>	<p>MÜLGA</p>

Yayımlandıkları gün Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmayan kararnameler bu tarihte, Türkiye Büyük Millet Meclisince reddedilen kararnameler bu kararın Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Değiştirilerek kabul edilen kararnamelerin değiştirilmiş hükümleri, bu değişikliklerin Resmi Gazetede yayımlandığı gün yürürlüğe girer.

Madde 99

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Gensoru

Madde 99 – Gensoru önergesi, bir siyasi parti grubu adına veya enaz yirmi milletvekili-lerin imzasıyla verilir.

Gensoru önergesi, verilişinden sonraki üç gün içinde bastırılarak üyelere dağıtılır; dağıtılmasından itibaren on gün içinde gündeme alınıp alınmayacağı görüşülür. Bu görüşmede, ancak önerge sahiplerinden biri, siyasi parti grupları adına birer milletvekili, Bakanlar Kurulu adına Başbakan veya bir bakan konuşabilir.

Gündeme alma kararıyla birlikte, gensorunun görüşülme günü de belli edilir; ancak gensorunun görüşülmesi, gündeme alma kararının verildiği tarihten başlayarak iki gün geçmedikçe yapılamaz ve yedi günden sonraya bırakılamaz.

Gensoru görüşmeleri sırasında üyelerin veya grupların verecekleri gerekçeli güvensizlik önermeleri veya Bakanlar Kurulunun güven isteği, bir tam gün geçtikten sonra oylanır.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

MÜLGA

Bakanlar Kurulunun veya bir bakanın düşürülebilmesi, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla olur; oylamada yalnız güvensizlik oyları sayılır.

Meclis çalışmalarının dengeli olarak yürütülmesi amacına ve yukardaki ilkelere uygun olmak kaydıyla gensoru ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle belirlenir.

Madde 100

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

C. Meclis soruşturması

Madde 100 – Başbakan veya bakanlar hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda birinin vereceği önerge ile, soruşturma açılması istenebilir. Meclis, bu istemi en geç bir ay içinde görüşür ve (**Ek ibare: 3/10/2001-4709/31 md.**) gizli oyla karara bağlar.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclise sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir. (**Ek cümle: 3/10/2001-4709/31 md.**) Bu süre içinde raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

MÜLGA

(Değişik: 3/10/2001-4709/31 md.) Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde görüşülür ve gerek görüldüğü takdirde ilgilinin Yüce Divana sevkine karar verilir. Yüce Divana sevk kararı ancak üye tamsayısının salt çoğunluğunun gizli oyuyla alınır. Meclisteki siyasi parti gruplarında, Meclis soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.

Madde 102

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Seçimi

Madde 102 – (Değişik: 31/5/2007-5678/5 md.) ⁽¹⁾

Cumhurbaşkanı seçimi, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde; makamın herhangi bir sebeple boşalması halinde ise boşalmayı takip eden altmış gün içinde tamamlanır.

Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış bulunan iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur.

İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin ölümü veya seçilme yeterliğini kaybetmesi halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

MÜLGA

yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilmiş olur.

Cumhurbaşkanı göreve başlayınca kadar görev süresi dolan Cumhurbaşkanının görevi devam eder.

Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin usûl ve esaslar kanunla düzenlenir.

Madde 107

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

G. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği
Madde 107 – Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin kuruluşu, teşkilat ve çalışma esasları, personel atama işlemleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenir.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

MÜLGA

Madde 109

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

II. Bakanlar Kurulu
A. Kuruluş
Madde 109 – Bakanlar Kurulu, Başbakan ve bakanlardan kurulur.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

MÜLGA

Başbakan, Cumhurbaşkanınca, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri arasından atanır.

Bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya milletvekili seçilme yeterliğine sahip olanlar arasından Başbakanca seçilir ve Cumhurbaşkanınca atanır; gerektiğinde Başbakanın önerisi üzerine Cumhurbaşkanınca görevlerine son verilir.

Madde 110

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Göreve başlama ve güvenoyu

Madde 110 – Bakanlar Kurulunun listesi tam olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise toplantıya çağrılır.

Bakanlar Kurulunun programı, kuruluşundan en geç bir hafta içinde Başbakan veya bir bakan tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunur ve güvenoyuna başvurulur. Güvenoyu için görüşmeler, programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra başlar ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra oylama yapılır.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

MÜLGA

Madde 111

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

C. Görev sırasında güvenoyu

Madde 111 – Başbakan, gerekli görürse, Bakanlar Kurulunda görüştüktan sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisinden güven isteyebilir.

Güven istemi, Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirilmesinden bir tam gün geçmedikçe görüşülemez ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçmedikçe oya konulamaz.

Güven istemi, ancak üye tamsayısının salt çoğunluğuyla reddedilebilir.

MÜLGA

Madde 112

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

D. Görev ve siyasi sorumluluk

Madde 112 – Başbakan, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, Bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir. Bakanlar Kurulu, bu siyasetin yürütülmesinden birlikte sorumludur.

Her bakan, Başbakana karşı sorumlu olup ayrıca kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden de sorumludur.

Başbakan, bakanların görevlerinin Anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilmesini gözetmek ve düzeltici önlemleri almakla yükümlüdür.

Bakanlar Kurulu üyelerinden milletvekili olmayanlar; 81 inci maddede yazılı şekilde Millet Meclisi önünde andiçerler ve

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

MÜLGA

bakan sıfatını taşıdıkları sürece milletvekillerinin tabi oldukları kayıt ve şartlara uyarlar ve yasama dokunulmazlığına sahip bulunurlar. Bunlar Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri gibi ödenek ve yolluk alırlar.

Madde 113

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

E. Bakanlıkların kurulması ve bakanlar

Madde 113 –

Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri ve teşkilatı kanunla düzenlenir.

Açık olan bakanlıklarla izinli veya özürlü olan bir bakana, diğer bir bakan geçici olarak vekillik eder. Ancak, bir bakan birden fazlasına vekillik edemez.

Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı ile Yüce Divana verilen bir bakan bakanlıktan düşer. Başbakanın Yüce Divana sevki halinde hükümet istifa etmiş sayılır.

Herhangi bir sebeple boşalan bakanlığa en geç onbeş gün içinde atama yapılır.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

MÜLGA

Madde 114

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p><i>F. Seçimlerde geçici Bakanlar Kurulu</i> Madde 114 – Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinden önce, Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanları çekilir. Seçimin başlangıç tarihinden üç gün önce; seçim dönemi bitmeden seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde ise, bu karardan başlayarak beş gün içinde, bu bakanlıklara Türkiye Büyük Millet Meclisi içinden veya dışarıdan bağımsızlar Başbakanca atanır. 116 ncı madde gereğince seçimlerin yenilenmesine karar verildiğinde Bakanlar Kurulu çekilir ve Cumhurbaşkanı geçici Bakanlar Kurulunu kurmak üzere bir Başbakan atar.</p> <p>Geçici Bakanlar Kuruluna, Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanları Türkiye Büyük Millet Meclisindeki veya Meclis dışındaki bağımsızlardan olmak üzere, siyasi parti gruplarından, oranlarına göre üye alınır.</p> <p>Siyasi parti gruplarından alınacak üye sayısını Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tespit ederek Başbakana bildirir. Teklif edilen bakanlığı kabul etmeyen veya sonradan çekilen partililer yerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi içinden veya dışarıdan bağımsızlar atanır.</p> <p>Geçici Bakanlar Kurulu, yenilenme kararının Resmi Gazete'de ilanından itibaren beş gün içinde kurulur.</p> <p>Geçici Bakanlar Kurulu için güvenoyuna başvurulmaz.</p> <p>Geçici Bakanlar Kurulu seçim süresince ve yeni Meclis toplanıncaya kadar vazife görür.</p>	<p><i>MÜLGA</i></p>

--	--

Madde 115

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>G. Tüzükler Madde 115 – Bakanlar Kurulu, kanunun uygulanmasını göstermek veya emrettiği işleri belirtmek üzere, kanunlara aykırı olmamak ve Danıştayın incelemesinden geçirilmek şartıyla tüzükler çıkarabilir. Tüzükler, Cumhurbaşkanınca imzalanır ve kanunlar gibi yayımlanır.</p>	<p>MÜLGA</p>

Madde 120

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>2. Şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması sebepleriyle olağanüstü hal ilanı Madde 120 – Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hallerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Milli Güvenlik Kurulunun da görüşünü aldıktan sonra yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.</p>	<p>MÜLGA</p>

--	--

Madde 121

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>3. Olağanüstü hallerle ilgili düzenleme</p> <p>Madde 121 – Anayasanın 119 ve 120 nci maddeleri uyarınca olağanüstü hal ilanına karar verilmesi durumunda, bu karar Resmi Gazetede yayımlanır ve hemen Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır. Meclis, olağanüstü hal süresini değiştirebilir, Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, her defasında dört ayı geçmemek üzere, süreyi uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.</p> <p>119 uncu madde uyarınca ilan edilen olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile olağanüstü hallerin her türü için ayrı ayrı geçerli olmak üzere, Anayasanın 15 inci maddesindeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandıracağı veya nasıl durdurulacağı, halin gerektirdiği tedbirlerin nasıl ve ne suretle alınacağı, kamu hizmeti görevlilerine ne gibi yetkiler verileceği, görevlilerin durumlarında ne gibi değişiklikler yapılacağı ve olağanüstü yönetim usulleri, Olağanüstü Hal Kanununda düzenlenir.</p> <p>Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir. Bu kararnameler, Resmi Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye</p>	<p>MÜLGA</p>

Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur; bunların Meclisce onaylanmasına ilişkin süre ve usul, İçtüzükte belirlenir.

Madde 122

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hali

Madde 122 – Anayasanın tanıdığı hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik ve olağanüstü hal ilanını gerektiren hallerden daha vahim şiddet hareketlerinin yaygınlaşması veya savaş hali, savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi, ayaklanma olması veya vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışmanın veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması sebepleriyle, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Milli Güvenlik Kurulunun da görüşünü aldıktan sonra, süresi altı ayı aşmamak üzere yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde sıkıyönetim ilan edebilir. Bu karar, derhal Resmi Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı halinde değilse hemen toplantıya çağırılır. Türkiye Büyük Millet Meclisi gerekli gördüğü takdirde sıkıyönetim süresini kısaltabilir, uzatabilir veya sıkıyönetimi kaldırabilir. Sıkıyönetim süresinde, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu sıkıyönetim halinin gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde kararname çıkarabilir.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

MÜLGA

Bu kararnameler Resmi Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Bunların Meclisce onaylanmasına ilişkin süre ve usul İçtüzükte belirlenir.

Sıkıyönetimin her defasında dört ayı aşmamak üzere uzatılması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararına bağılıdır. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.

Sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hallerinde hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceğı, idare ile olan ilişkileri, hürriyetlerin nasıl kısıtlanacağı veya durdurulacağı ve savaş veya savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi halinde vatandaşlar için getirilecek yükümlülükler kanunla düzenlenir.

Sıkıyönetim komutanları Genelkurmay Başkanlığına bağılı olarak görev yaparlar.

Madde 145

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

H. Askeri yargı

Madde 145 – (Değişik: 7/5/2010-5982/15 md.)

Askerî yargı, askerî mahkemeler ve disiplin mahkemeleri tarafından yürütülür. Bu mahkemeler; asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar ile bunların asker kişiler aleyhine veya askerlik hizmet ve görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevlidir. Devletin güvenliğine, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlara ait davalar her halde adliye mahkemelerinde görülür.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

MÜLGA

Savaş hali haricinde, asker olmayan kişiler askerî mahkemelerde yargılanamaz.

Askerî mahkemelerin savaş halinde hangi suçlar ve hangi kişiler bakımından yetkili oldukları; kuruluşları ve gerektiğinde bu mahkemelerde adlî yargı hâkim ve savcılarının görevlendirilmeleri kanunla düzenlenir.

Askerî yargı organlarının kuruluşu, işleyişi, askerî hâkimlerin özlük işleri, askerî savcılık görevlerini yapan askerî hâkimlerin görevli buldukları komutanlıkla ilişkileri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Madde 156

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

D. Askeri Yargıtay

Madde 156 – Askeri Yargıtay, askerî mahkemelerden verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Ayrıca, asker kişilerin kanunla gösterilen belli davalarına ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Askeri Yargıtay üyeleri birinci sınıf askerî hakimler arasından Askeri Yargıtay Genel Kurulunun üye tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla her boş yer için göstereceği üçer aday içinden Cumhurbaşkanınca seçilir.

Askeri Yargıtay Başkanı, Başsavcısı, İkinci Başkanı ve daire başkanları Askeri Yargıtay üyeleri arasından rütbe ve kıdem sırasına göre atanırlar.

(Değişik son fıkra: 7/5/2010-5982/20 md.) Askerî Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, mensuplarının disiplin ve özlük işleri

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

MÜLGA

mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Madde 157

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

E. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi

Madde 157 – Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesidir. Ancak, askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda ilgilinin asker kişi olması şartı aranmaz. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin askeri hakim sınıfından olan üyeleri, mahkemenin bu sınıftan olan başkan ve üyeleri tamsayısının salt çoğunluğu ve gizli oy ile birinci sınıf askeri hakimler arasından her boş yer için gösterilecek üç aday içinden; hakim sınıfından olmayan üyeleri, rütbe ve nitelikleri kanunda gösterilen subaylar arasından, Genelkurmay Başkanlığınca her boş yer için gösterilecek üç aday içinden Cumhurbaşkanınca seçilir.

Askeri hakim sınıfından olmayan üyelerin görev süresi en fazla dört yıldır.

Mahkemenin Başkanı, Başsavcı ve daire başkanları hakim sınıfından olanlar arasından rütbe ve kıdem sırasına göre atanırlar.

(Değişik son fıkra: 7/5/2010-5982/21 md.) Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin kuruluşu, işleyişi, yargılama usulleri, mensuplarının

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

MÜLGA

disiplin ve özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Madde 162

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

B. Bütçenin görüşülmesi

Madde 162 – Bakanlar Kurulu, merkezî yönetim bütçe tasarısı ile milli bütçe tahminlerini gösteren raporu, mali yıl başından en az yetmişbeş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.⁽¹⁾ Bütçe tasarıları ve rapor, kırk üyeden kurulu Bütçe Komisyonunda incelenir. Bu komisyonun kuruluşunda, iktidar grubuna veya gruplarına en az yirmibeş üye verilmek şartı ile, siyasi parti gruplarının ve bağımsızların oranlarına göre temsili gözönünde tutulur.

Bütçe Komisyonunun ellibeş gün içinde kabul edeceği metin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülür ve mali yıl başına kadar karara bağlanır.

(Değişik dördüncü fıkra: 29/10/2005-5428/4 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda, kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini, her bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler sırasında açıklarlar; bölümler ve değişiklik önermeleri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bütçe kanunu tasarılarının Genel Kurulda görüşülmesi sırasında, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

MÜLGA

--	--

Madde 163

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>C. Bütçelerde değişiklik yapılabilme esasları Madde 163 – Merkezî yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek miktarın sınırını gösterir. Harcanabilecek miktar sınırının Bakanlar Kurulu kararıyla aşılabileceğine dair bütçelere hüküm konulamaz. Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname ile bütçede değişiklik yapmak yetkisi verilemez. Cari yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik tasarılarında ve cari ve ileriki yıl bütçelerine mali yük getirecek nitelikteki kanun tasarı ve tekliflerinde, belirtilen giderleri karşılayabilecek mali kaynak gösterilmesi zorunludur.⁽¹⁾</p>	<p>MÜLGA</p>

Madde 164

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
<p>D. Kesinhesap Madde 164 – Kesinhesap kanunu tasarıları, kanunda daha kısa bir süre kabul edilmemiş ise, ilgili oldukları mali yılın sonundan başlayarak, en geç yedi ay sonra Bakanlar Kurulunca Türkiye</p>	<p>MÜLGA</p>

Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay, genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesinhesap kanunu tasarısının verilmesinden başlayarak en geç yetmişbeş gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.

Kesinhesap kanunu tasarısı, yeni yıl bütçe kanunu tasarısıyla birlikte Bütçe Komisyonu gündemine alınır. Bütçe Komisyonu, bütçe kanunu tasarısıyla kesinhesap kanunu tasarısını Genel Kurula birlikte sunar, Genel Kurul, kesinhesap kanunu tasarısını, yeni yıl bütçe kanunu tasarısıyla beraber görüşerek karara bağlar.

Kesinhesap kanunu tasarısı ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılmamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez.

Geçici Madde 21

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN

TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN

"GEÇİCİ MADDE 21- A) Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27 nci Yasama Dönemi milletvekili genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi 3/11/2019 tarihinde birlikte yapılır. Seçimin yapılacağı tarihe kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve Cumhurbaşkanının görevi devam etler. Meclisin seçim karan alması halinde 27 nci Yasama Dönemi milletvekili genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.

Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi bu değişikliklerin gerektirdiği Meclis İçtüzüğünü ve kanuni düzenlemeleri yapar. Cumhurbaşkanlığı

kararnamesi ile düzenleneceği belirtilen değişiklikler ise Cumhurbaşkanı tarafından aynı sürede düzenlenir.

Anayasanın 159 uncu maddesinde yapılan düzenlemeye göre Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyeleri en geç otuz gün içinde seçilirler ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki kırkınıcı günü takip eden iş günü görevlerine başlarlar. Başvurular, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yapılır. Başkanlık, başvuruları Anayasa ve Adalet komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona gönderir. Komisyon on gün içinde her bir üyelik için üç adayı üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla belirler. Birinci oylamada üçte iki çoğunluk ile seçimin sonuçlandırılmaması halinde, ikinci ve üçüncü oylamalar yapılır, bu oylamalarda üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun oyunu alan aday seçilmiş olur. Beşte üç çoğunluğun sağlanamaması halinde üçüncü oylamada en çok oyu almış olan, seçilecek üyelerin iki katı aday arasından ad çekme usulü ile üye belirleme işlemi tamamlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu aynı usul ve nisapları gözeterek onbeş gün içinde seçimi tamamlar. Mevcut Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeleri, yeni üyelerin göreve başlayacağı tarihe kadar görevlerine devam eder ve bu süre içinde yürürlükteki Kanun hükümlerine göre çalışır.

Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesinden Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiş bulunan kişilerin herhangi bir sebeple görevleri sona erene kadar üyelikleri devanı eder.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve askerî mahkemeler kaldırılmıştır.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içinde; idari görev ve kadrolarda bulunanlar dâhil askerî hâkim ve savcı sınıfından olanlar, tercihleri ve müktesepeleri dikkate alınmak suretiyle;

Hâkimler ve Savcılar Kurulunca adli veya idari yargıda hâkim veya savcı,
Milli Savunma Bakanlığınca, hukuk müşaviri veya muvazzaf subay,

olarak atanır.

Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde muvazzaf subay veya hukuk müşaviri olarak atananlar, askerî hâkimler ve savcılar için öngörülen aylık ödenek ve diğer özlük haklarından yararlanmaya devam eder. Kaldırılan Askerî Yüksek İdare Mahkemesinde görev yapan ve askerî hâkim ve savcı sınıfından olmayan üyeler uygun bir göreve atanır. Kaldırılan askerî yargı mercilerinde görülmekte olan dosyalardan; Askerî Yargıtayda olanlar, Yargıtaya,

Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde alanlar, Danıştaya

Askerî mahkemelerde olanlar, görevli ve yetkili adlî yargı mercilerine

ç) Askerî savcılıklarda olanlar, yetkili Cumhuriyet başsavcılıklarına, herhangi bir karara gerek kalmaksızın listeye bağlanarak devredilir.

Yargıtay ve Danıştay, kendi devir işlemlerini yürütür. Diğer dosyaların devirleri ise Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından oluşturulacak komisyonlar tarafından yürütülür.

Kaldırılan askerî yargı mercilerince hüküm verilmekle birlikte henüz gerekçeli kararı yazılmayan dosyalara, ilişkin gerekçeli kararlar, dosyaların devredildiği yargı mercilerince yazılır.

Kaldırılan askeri yargı mercilerinde görev yapan diğer tüm idari personelin atama ve görevlendirilmeleri, Milli Savunma Bakanlığınca yapılır.

Bu Kanun yürürlüğe girdiğinde yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnameler, tüzükler, Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikler ile diğer düzenleyici işlemler yürürlükten kaldırılmadıkça geçerliliğini sürdürür.

Kanunlar ve diğer mevzuat ile Başbakanlık ve Bakanlar Kuruluna verilen yetkiler, ilgili mevzuatta değişiklik yapıncaya kadar Cumhurbaşkanı tarafından kullanılır.

Anayasanın 67 nci maddesinin son fıkrası hükmü, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra birlikte yapılacak ilk milletvekili genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi bakımından uygulanmaz.

YÜRÜRLÜKTEKİ METİN	TEKLİFLE DEĞİŞİK METİN
	<p>MADDE 21- Bu Kanun ile Anayasanın;</p> <p>a) 8, 15, 17, 19, 73, 82, 87, 88, 89, 91, 93, 96, 98, 99, 100, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113 üncü maddelerinde yapılan değişiklikler ile 114 üncü maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarının ilgaları yönünden, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126 ncı maddelerinde yapılan değişiklikler ile 127 nci maddenin son fıkrasına dair değişiklik; 131, 134, 137 inci maddelerinde yapılan değişiklikler ile 148 inci maddenin birinci fıkrasındaki değişiklik ile altıncı fıkrasındaki "Bakımlar Kurulu üyelerini" ibaresine dair değişiklik, 150, 151, 152, 153, 155 inci maddenin ikinci fıkrası, 161, 162, 163, 164, 166 ncı ve 167 nci maddelerinde yapılan değişiklikler ile Geçici 21 inci maddenin (F) ve (G) bentleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin birlikte yapıldığı tarihte,</p> <p>b) 75, 77, 78 ile 101 inci maddelerinde yapılan değişiklikler, birlikte yapılacak ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin takvimin başladığı tarihte,</p> <p>c) Değiştirilen diğer hükümleri ile 101 inci maddesinin son fıkrasında yer alan "Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir" ibaresinin ilgası bakımından yayımı tarihinde, yürürlüğe girer ve halkoyuna sunulması halinde tümüyle oylanır.</p>

